

Datum
2007-06-07Dnr
00-06-5566Ert datum
2006-11-02Ert dnr
M2006/4663/ENäringsdepartementet
103 33 Stockholm

MS 11

Skydd i lag mot avstängning av elleveranser för elanvändare som bedriver samhällsviktig verksamhet

Regeringen uppdrog i november 2006 åt Energimarknadsinspektionen att senast den 1 mars 2007 utvärdera lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar. Uppdraget innefattade även att senast den 15 juni 2007 överväga om elanvändare som bedriver verksamhet som är viktig för samhället bör ges ett skydd i lag mot avstängning av elleveranser i likhet med vad som i dag gäller för konsumenter och lämna förslag till åtgärder. Uppdragets första del redovisades den 1 mars 2007.

Uppdragets andra del redovisas härmed. Inspektionens rapport biläggs.

Beslut i detta ärende har fattats av stf chefen för Energimarknadsinspektionen Petra von Schmalensee i närvaro av avdelningscheferna Ulf Sävström och Gunilla Åbrandt. Föredragande har varit Per Wenna.

Petra von Schmalensee

Per Wenna

Skydd i lag mot avstängning av elleveranser för elanvändare som bedriver samhällsviktig verksamhet

En rapport från Energimarknadsinspektionen

till ersättning för skada av koncessionshavaren.	till ersättning för skada av <i>innehavaren av nätkoncessionen</i> .
10 § Om överföringen av el avbryts utan att det beror på konsumentens försummelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 7 § första stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av <i>nätkoncessionshavaren</i> om inte denne visar att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Beror avbrottet på någon som koncessionshavaren har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är koncessionshavaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.	10 § Om överföringen av el avbryts utan att det beror på konsumentens försummelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 8 § första stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av <i>innehavaren av nätkoncessionen</i> om inte denne visar att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Beror avbrottet på någon som <i>innehavaren av nätkoncessionen</i> har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är <i>innehavaren av nätkoncessionen</i> fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.
11 § Skadestånd enligt 8-10 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet. Om skyldigheten att utge skadestånd skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt. Vid bedömningen skall även beaktas föreliggande försäkringar och försäkringsmöjligheter, den skadeståndsskyldiges förutsättningar att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.	11 § <i>Konsumenten skall underrätta motparten om anspråk på ersättning inom två år från det att skadan inträffade. Gör han inte det, har han förlorat sin rätt till ersättning för den uppkomna skadan.</i>
12 § Konsumenten skall underrätta motparten om anspråk på ersättning inom två år från det att skadan inträffade. Gör han inte det, har han förlorat sin rätt till ersättning för den uppkomna skadan.	<i>Skadestånds omfattning och jämkning</i> 12 § <i>Konsumentens rätt till skadestånd enligt 5, 9 och 10 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet.</i> <i>Annan elanvändare än konsumentens rätt till skadestånd enligt 5 § omfattar</i>

	<p>ersättning för utgifter och utebliven vinst samt annan förlust på grund av avbrottet.</p> <p><i>Om skyldighet att utge skadestånd enligt första eller andra stycket skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt. Vid bedömningen skall även beaktas föreliggande försäkringar och försäkringsmöjligheter, den skadeståndsskyldiges förutsättningar att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.</i></p>
--	---

3 Energimarknadsinspektionens skrivelse till regeringen och regeringens uppdrag till Energimarknadsinspektionen

Genom en skrivelse daterad den 6 november 2006 uppmärksammade Energimarknadsinspektionen regeringen på ett antal brister i lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar (nedan kallad LFEA). Bristerna konstaterades i samband med tvångsförvaltningen av en elektrisk anläggning. En av de brister som då uppmärksammats var att det föreligger svagheter såvitt avser skyddet mot avstängning av elleveranser. Energimarknadsinspektionen påpekade i sin skrivelse att ett lagstadgat skydd för fortsatta elleveransen av el till samhällsviktiga verksamheter vid tvistiga fordringar borde övervägas.

Regeringen uttalade att det mot bakgrund av vad Energimarknadsinspektionen anfört fanns skäl att utvärdera och se över LFEA för att undanröja eventuella brister. Regeringen uppdrog därför åt Energimarknadsinspektionen att i ett första uppdrag utreda detta samt att i ett andra uppdrag redovisa utredningen om frågan om ökat skydd mot avstängning av elleveranser för elanvändare som bedriver verksamhet som är viktig för samhället, inom såväl koncessionspliktiga som icke koncessionspliktiga nät.

Det bör avslutningsvis nämnas att denna utredning avser *avsiktligt* avbrytande av elöverföring, varmed exempelvis avses avbrytande på grund av att en elanvändare påstås inte ha fullgjort sina skyldigheter mot nätföretaget eller elleverantören. Utredningen omfattar således inte *oplanerade* avbrott eller frågor om försörjningstrygghet vid elbristsituationer.¹

---

¹ Såvitt avser elbristsituationer, arbetar Energimarknadsinspektionen för närvarande i en utredning avseende styrning av el till prioriterade användare vid bristsituationer genom det s k Styrelsprojektet

4 Gällande rätt

4.1 Ellagen

4.1.1 Inledning

Ellagstiftningen grundas på ellagen², som kompletteras av bl.a. elförordningen.³ I detta sammanhang bör även nämnas förordningen om undantag från kravet på nätkoncession,⁴ vilken behandlas nedan i avsnitt 4.3 nedan.

De bestämmelser i ellagen som är relevanta för denna utredning sammanfattas nedan. Det bör dock redan här erinras om att ellagens bestämmelser i princip endast omfattar koncessionspliktiga nät. Utanför ellagens regelverk faller således sådan nätverksamhet som inte kräver koncession, som istället faller inom andra generella regelverk. I övrigt är sådan verksamhet inte reglerad i lag, men kan hanteras genom avtal mellan de enskilda aktörerna.

4.1.2 Nätkoncession

En elektrisk starkströmsledning får inte byggas eller användas utan tillstånd, nätkoncession, enligt de bestämmelser som anges i 2 kap ellagen. Likaså är det förbjudet att utan nätkoncession schakta, utöva skogsavverkning eller vidta liknande åtgärder för att bereda plats för ledningen. Nätkoncession meddelas av regeringen, som har möjlighet att bemyndiga Energimarknadsinspektionen att pröva frågor om nätkoncession, dock inte sådan som avser utlandsförbindelse.

Regeringen får föreskriva undantag från kravet på nätkoncession för exempelvis vissa slag av ledningar. Regeringen har föreskrivit sådana undantag genom förordningen om undantag från kravet på nätkoncession, vilka behandlas nedan i avsnitt 4.3. Därutöver kan regeringen, eller Energimarknadsinspektionen i enskilda fall medge undantag från koncessionsplikten. Sådant undantag har exempelvis medgivits för en tioårsperiod när en elledning drogs från ett privat kraftverk till två olika bostadsfastigheter.⁵ Vidare har Banverket beviljats tidsbegränsad dispens för viss nätverksamhet.⁶

Det kan också nämnas att Energimarknadsinspektionen har möjlighet att i enskilda fall meddela ett bindande besked i frågan om starkströmsledningar omfattas av föreskrifter om undantag från koncessionskravet.

---

² SFS 1997:857

³ SFS 1994:1250

⁴ SFS 2007:215, som trätt ikraft den 1 juni 2007 och har ersatt 2 kap i förordningen (1957:601) om elektriska starkströmsanläggningar

⁵ Beslut med diarienummer 7330-05-4191.

⁶ Beslut med diarienummer 7330-05-1186.

Det finns två former av nätkoncession: nätkoncession för linje respektive nätkoncession för område. Nätkoncession för linje avser en ledning med en i huvudsak bestämd sträckning, medan nätkoncession för område avser ett ledningsnät inom ett visst område.

Nätkoncession ska som huvudregel meddelas för 40 år om den avser linje och 25 år om det avser område. På ansökan av nätkoncessionshavaren får en koncessions giltighetstid förlängas.

Nätkoncession får normalt meddelas endast om anläggningen är lämplig från allmän synpunkt. En nätkoncession ska förenas med de villkor som behövs för att skydda allmänna intressen och enskild rätt. Villkor kan även ställas för anläggningens utförande och nyttjande i den mån det behövs av säkerhetsskäl eller för att skydda människors hälsa och miljön mot skador och olägenheter och för att främja en långsiktigt god hushållning med mark och vatten samt andra resurser, eller som av annat skäl behövs från allmän synpunkt.

I ellagen regleras också förutsättningar för överlåtelse och upphörande av nätkoncession, liksom för hel eller delvis återkallelse av nätkoncession. En återkallelse kan bl.a. ske om staten med stöd av lagen om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar löser in anläggningen eller de ledningar som avses med nätkoncessionen.

4.1.3 Nätverksamhet

Nätverksamhet, dvs. ställande av elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el, regleras i 3 kap ellagen. Den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning samt på skäliga villkor överföra el för annans räkning. Kraven på skälighet innebär bl.a. att anslutning och överföring ska ske utifrån de bestämmelser om tariffer som anges i ellagstiftningen⁷. Såvitt avser nättariffer är dessa föremål för ingående reglering och granskning av Energimarknadsinspektionen. Vidare är nätkoncessionshavare bl.a. skyldiga att mäta mängden överförd el och dess fördelning över tiden.

Överföring av el ska vara av god kvalitet. Detta kvalitetskrav infördes i ellagen den 1 juli 2002 och åsyftade kvalitet i främst tre avseenden: elsäkerhet, kontinuitet i överföring genom så få och så korta avbrott som möjligt samt begränsade spänningsfluktuationer i elnäten.⁸ Kvalitetskravet är förenat med nätkoncessionshavarens skyldighet att avhjälpa brister i överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna. Regeringen har bemyndigat Energimarknadsinspektionen att meddela närmare bestämmelser om vilka krav som ska vara uppfyllda för att överföringen av el ska vara av god kvalitet.

---

⁷ 4 kap ellagen

⁸ Prop. 2001/02:56 s. 31ff

Den 1 januari 2011 träder en ny bestämmelse ikraft avseende överföringskvalitet. Den kommer att innebära att om inte strängare krav följer av de bestämmelser som angetts ovan, ska avbrott i överföring av el aldrig överstiga 24 timmar. Detta s.k. funktionskrav är förenat med ett kontrollansvar, och gäller således inte om nätkoncessionshavaren kan visa att avbrottet beror på ett hinder utanför dennes kontroll som nätkoncessionshavaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder nätkoncessionshavaren inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Energimarknadsinspektionen får dock i enskilda fall medge dispens från funktionskravet om detta är oskäligt betungande med hänsyn till nätkoncessionshavarens ekonomiska situation eller om det finns synnerliga skäl.

Det bör vidare observeras att kravet på högst 24 timmars avbrott utgör en miniminivå för leveranssäkerheten som ska gälla i alla delar av ett distributionsområde. I förarbetena till bestämmelsen uttalas således att i stora delar av elnätet måste den godtagbara avbrottstiden vara väsentligt kortare. Vilken avbrottstid som är acceptabel ska enligt förarbetena i stor utsträckning bestämmas av hur stor belastningen är i nätet. Föreskrifter om detta kan meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Energimarknadsinspektionen. I förarbetena anges vidare att det anses vara lämpligt att i dessa föreskrifter utgå från de av branschen antagna planeringsmålen, vilka anger en maximal avbrottstid om ned till två timmar för högsta lastnivå.⁹

4.1.4 Skadestånd och avbrottsersättning

Även ellagens skadeståndsbestämmelser har relevans för denna utredning. De generella skadeståndsbestämmelserna i ellagen anges i kap 10, och kan kort sammanfattas enligt följande.

Skadestånd utgår för

person- och sakskada som orsakats genom inverkan av el från en elektrisk anläggning, anger som huvudregel ett s.k. strikt ansvar för den som innehar en elektrisk starkströmsanläggning, skada orsakad av säkerhetsbrist i el (produktansvar), personskada, sakskada eller ren förmögenhetsskada vid driftstörning dvs. avseende att driften vid en elektrisk anläggning har störts genom inverkan av el från en annan sådan anläggning.

För konsumenter gäller särskilda regler, vilka behandlas i avsnitt 4.1.6 nedan.

Beträffande skadestånd bör även nämnas att i anslutning till införandet av de nya bestämmelserna om kvalitet i överföring av el som behandlats ovan, infördes den 1 januari 2006 även bestämmelser om s.k. avbrottsersättning. Dessa bestämmelser är tvingande till elanvändarnas förmån, vilket innebär att avtalsvillkor som är sämre än dem som anges i lagen, är utan verkan. Bestämmelserna gäller för alla

---

⁹ Prop 2005/06:27 s 25f

elanvändare, såväl näringsidkare som konsumenter. Avbrottsersättningen ska avräknas från eventuellt skadestånd som erhållits genom andra bestämmelser i ellagen eller annan lag på grund av samma elavbrott.

Elanvändare har således rätt till avbrottsersättning om överföringen av el avbryts helt under en sammanhängande period om minst tolv timmar om inte avbrottet beror på elanvändarens försummelse, överföringen av el avbryts för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och överföringssäkerhet och avbrottet inte pågår längre än åtgärden kräver, avbrottet är hänförligt till ett fel i en nätkoncessionshavares ledningsnät och felet beror på ett hinder utanför den nätkoncessionshavarens kontroll som nätkoncessionshavaren inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder nätkoncessionshavaren inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit, eller avbrottet är hänförligt till ett fel i ett ledningsnät vars ledningar har en spänning om 220 kilovolt eller mer.

Avbrottsersättning ska betalas av den nätkoncessionshavare vartill elanvändaren är direkt ansluten. Utöver vad som angivits ovan anger ellagen en rad ytterligare bestämmelser avseende beräkning av avbrottsperioder, avbrottsersättningens storlek, möjlighet att begära jämkning av skyldigheten att betala avbrottsersättning, tidpunkter för utbetalning mm.

Innan utredningen går vidare i den översiktliga beskrivningen av ellagstiftningen bör nämnas något om vilken slags avbrott som nu nämnda bestämmelser avser. Denna fråga har stor betydelse för denna utredning, som ska innefatta överväganden om ytterligare skydd mot avstängning av elleveranser för elanvändare som bedriver samhällsviktig verksamhet.

I det ovan berörda funktionskravet, som införs den 1 januari 2011, 3 kap 9 a § ellagen, talas endast om ”avbrott i överföringen av el”. Där anges således inte i vad mån stadgandet avser planerade eller oplanerade avbrott. För denna fråga ges ledning i förarbetena till 3 kap 9 a §, där det talas om just oplanerade avbrott.¹⁰ Det kan således konstateras att denna bestämmelse inte är relevant i nu aktuell utredning, då med planerade avbrott här avses en nätinnehavares avsiktliga avbrytande av överföring av el till elanvändare. Sådan avsiktlig avstängning skulle exempelvis kunna ske om elanvändaren inte betalat nätavgiften i föreskriven tid.

Samma slutsats gäller beträffande den avbrottsersättning som regleras 10 kap 10 § ellagen, där det endast talas om avbrott och avbrytande i allmänna termer. Liksom i fråga om funktionsansvaret anges dock i förarbetena till bestämmelserna om avbrottsersättning att denna gäller vid oplanerade avbrott.¹¹

---

¹⁰ Prop 2005/06:27 s 22

¹¹ Prop 2005/06:27 s 29

Ellagens nu gällande bestämmelser om funktionskrav och avbrottsersättning kan sammanfattningsvis inte anses ha någon omedelbar relevans för denna utredning.

4.1.5 Särskilda bestämmelser avseende konsumenter

Genom ellagens tillkomst infördes i ett särskilt kapitel med bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter. I 11 kap återfinns således tvingande minimiregler till skydd för konsumenter. En konsument definieras som en fysisk person till vilken el överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Det kan noteras att om elen används även för näringsverksamhet, är den huvudsakliga användningen avgörande för bedömningen av om elanvändaren är en konsument i ellagens betydelse.¹²

Skyddsreglerna för konsumenter innebär exempelvis att överföring av el till konsument endast får avbrytas om konsumenten försummar sina skyldigheter i sådan mån att försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott. Innan avbrytande får ske ska konsumenten uppmanas att vidta rättelse. Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra icke obetydlig personskada eller omfattande sakskada får överföringen inte avbrytas, vilket dock inte gäller om konsumenten handlar otillbörligt. Dessa bestämmelser gäller således planerade avbrott i överföringen av el till konsumenter.

Vidare innehåller 11 kap särskilda regler om skadestånd vid avbruten överföring av el, vilket är förenat med ett s.k. kontrollansvar för nätkoncessionshavaren.

Vid oplanerade avbrott kan konsumenter erhålla dels avbrottsersättning, dels skadestånd enligt särbestämmelserna i 11 kap 10 § ellagen. Det sistnämnda stadgandet innehåller ingen tidsgräns för avbrottet för att ersättning ska utgå, och inte heller några minimi- eller maximibelopp. Som angetts ovan ska dock avbrottsersättning enligt 10 kap, 10 – 13 §§ avräknas från skadestånd enligt ellagen eller annan lag i anledning av samma avbrott.

Syftet med regleringen kan mycket kort sammanfattat anges vara att stärka konsumentskyddet på elmarknaden eftersom tillgången till el ansetts vara ett primärbehov för hushållen och en förutsättning för en tillfredsställande levnadsstandard i ett modernt samhälle. Därtill har det ansetts att det för en konsument i praktiken är omöjligt att försörja sig själv med el, att konsumenter har en underlägsen ställning i förhållande till nätbolagen samt att utgångspunkten bör vara att konsumentskyddsnivån på elmarknaden i huvudsak ska motsvara vad som gäller inom andra områden.¹³

När det gäller bestämmelserna i 11 kap ellagen kan även konstateras att de inte skiljer sig i någon större utsträckning från bestämmelserna i de allmänna villkoren

---

¹² Prop 1996/97:136 s 185

¹³ Prop. 1996/97:136 s 92f

NÄT 2004 N, utarbetade av Svensk Energi. En jämförande sammanställning framgår av bilaga 1.

4.2 Tillsyn

Ellagens bestämmelser om tillsyn finns i 12 kap. Energimarknadsinspektionen utövar tillsyn över ellagens tillämpning, liksom de föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen. Energimarknadsinspektionens tillsyn är dock bl.a. undantagen kapitel 10 och 11 i ellagen, dvs. bestämmelser om skadestånd (inklusive avbrottsersättning) och särskilda bestämmelser för konsumenter. Detta gäller efter en lagändring som trädde ikraft den 1 juli 2002, varvid uttalades att skadeståndsbestämmelserna i ellagens 10 kap kort uttryckt reglerar vem som ska bära det ekonomiska ansvaret för skador som uppstår genom inverkan av el. Om berörda parter inte kan komma överens om hur bestämmelserna ska tillämpas i ett enskilt fall kan tvisten avgöras vid allmän domstol. Bestämmelserna ansågs därför vara av sådan natur att de inte kan bli föremål för tillsyn, och ansågs därmed böra uttryckligen undantas från Energimarknadsinspektionens tillsynsansvar. Vad gäller undantaget från tillsynen avseende 11 kap konstaterades dessa liksom bestämmelserna i 10 kap. reglera förhållandet mellan två enskilda parter. Om det uppstår tvist mellan parterna om tillämpningen av bestämmelserna kan tvisten prövas vid allmän domstol, varför även dessa bestämmelser uttalades vara av sådan natur att de inte bör bli föremål för tillsyn.¹⁴

4.3 Icke-koncessionspliktiga nät

Som berörts ovan får en elektrisk starkströmsledning inte byggas eller användas utan nätkoncession. Regeringen får dock föreskriva undantag från kravet på nätkoncession för exempelvis vissa slag av ledningar. Regeringen har föreskrivit sådana undantag genom förordningen om undantag från kravet på nätkoncession.

Undantagen avser olika slags ”interna nät”. I förordningen definieras begreppet ”internt nät” som en eller flera starkströmsledningar som innehavaren använder för överföring av el för egen räkning. Enligt förordningen är följande interna nät undantagna från koncessionskravet i ellagen:

Interna nät inom vissa områden

1. Ett internt nät, som är beläget på eller inom en byggnad,
2. ett internt nät, på vilket el överförs till anläggningar och byggnader som inte är avsedda som bostadshus och som ligger i omedelbar närhet till ett bostadshus,
3. ett internt nät inom ett inhägnat område som är avsett för innehavarens egen räkning och dit allmänheten inte äger tillträde,
4. ett internt nät inom området för en industrianläggning,
5. ett internt nät inom området för en allmän eller enskild institution,

---

¹⁴ Prop 2001/02:56 s 23f

6. ett internt nät inom området för en flygplats som godkänts för allmänt nyttjande, tillhör staten eller nyttjas för statligt ändamål,
7. ett internt nät inom området för en byggarbetsplats eller annat tillfälligt arbetsställe,
8. ett internt lågspänningsnät inom området för en jordbruksfastighet,
9. ett internt lågspänningsnät inom området för en väg, kanal eller annan vattentrafikled och som används för att tillgodose trafikens behov,
10. ett internt nät med högst fyrtyotusen volts spänning inom området för en sådan anläggning inom totalförsvaret vars existens eller belägenhet skall hållas hemlig,
11. ett internt nät inom trafikområdet för järnvägs-, spårvägs-, tunnelbane- eller trådbussdrift och som används för att tillgodose trafikens behov,
12. ett internt nät inom ett område för fritidsverksamhet, såsom idrottsplats, motorbana, ridhus, trav- och/eller galoppbana, parkteater, nöjespark, utomhusbad, campingplats och liknande,
13. ett internt nät inom området för en båtklubb, marina, gästhamn, vinteruppläggningsplats för fritidsbåtar eller liknande anläggning,
14. ett internt nät inom området för en begravningsplats samt
15. ett internt nät inom området för en handelsträdgård.

Vissa typer av interna nät

16. Ett internt nät som ingår i ett telekommunikationssystem,
17. ett internt lågspänningsnät som uteslutande används för signal-, manöver- eller mätändamål samt
18. ett internt nät som är avsett för driften av en belysningsanläggning.

Enligt förordningen tillåts också överföring av el för annans räkning på en rad angivna elnät som enligt förordningen får användas utan stöd av nätkoncession.

Bakgrunden till den nya förordningen torde vara att det krävts en allmän översyn av den tidigare förordningen från 1957, samt att utvecklingen har lett till vissa problem som behöver hanteras genom reglering.¹⁵ Dessa kan sammanfattas i att tidigare verksamheter har förändrats, varvid de interna näten kommit att innefatta överföring av el till andra än innehavaren själv. Vidare har det uppstått interna nät som används utan att någon innehar nätkoncession trots att sådan användning inte undantagits från koncessionsplikt. Dessutom har det förelegat viss oklarhet huruvida nät inom en bostadsrättsförening är koncessionspliktiga eller inte.¹⁶

4.4 Beslut avseende icke-koncessionspliktiga nät

I bilaga 2 återfinns en kort sammanfattning av Energimarknadsinspektionens beslut avseende undantag från nätkoncession. Sammanfattningsvis kan

---

¹⁵ Ds 2003:22 s. 13.

¹⁶ Ds 2003:22 s. 18.

konstateras att Energimarknadsinspektionen tillämpat undantagen från koncession restriktivt.¹⁷

4.5 EG-rätt

4.5.1 Elmarknadsdirektivet

Inom EU regleras elmarknaden primärt genom det s.k. Elmarknadsdirektivet.¹⁸ Ellagen baseras i betydande omfattning på Elmarknadsdirektivet. Här sammanfattas kort de direktivbestämmelser som är relevanta för denna utredning.

I direktivets artikel 3 andra punkten finns bestämmelser om allmännyttiga tjänster. Punkten ger medlemsstaterna möjlighet att ålägga företag inom elsektorn att tillhandahålla allmännyttiga tjänster i det allmänna ekonomiska intresset. Sådana tjänster kan avse tillförlighet, inbegripet försörjningstrygghet, regelbundenhet i leveranserna, kvalitet och pris samt miljöskydd, inbegripet klimatskydd och energieffektivitet. Åligganden ska vara klart definierade, öppna, icke-diskriminerande och kontrollerbara.

När det gäller försörjningstrygghet, styrning av energieffektivitet och energiefterfrågan för att uppfylla de miljömål som avses i bestämmelsen får medlemsstaten införa långtidsplanering, varvid hänsyn ska tas till att tredje part kan komma att ansöka om tillträde till systemet. En medlemsstat som ålägger ett företag en allmännyttig tjänst måste fullt ut beakta tillämpliga bestämmelser i Fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 86, som avser upprätthållandet av fördragets konkurrensbestämmelser.

Vid införandet av direktivet i den svenska ellagen,¹⁹ uttalades såvitt avser nämnda bestämmelse att vad som menas med "allmännyttiga tjänster" inte är definierat vare sig i direktivet eller EG-fördraget. Regeringen har också anfört att det visat sig att det råder oenighet mellan medlemsstaterna om hur allmännyttiga tjänster ska definieras. Regeringens uppfattning om vad som skulle anses vara allmännyttiga tjänster i svensk lagstiftning utgick dock från synsättet att gemensamt för de ålagda tjänsterna inom elområdet är att kunderna ska garanteras vissa tjänster och viss kvalitet på dessa. I "allmännyttig" ansågs ligga att garantierna måste komma hela eller delar av kundkollektivet till del. Detta uttalades framgå också av att allmännyttiga tjänster bara får åläggas "i det allmänna ekonomiska intresset". För att anses som en allmännyttig tjänst skulle ett åläggande, enligt regeringens uppfattning, innebära ett åläggande att gentemot hela eller delar av kundkollektivet lämna en viss garanti som har positiv innebörd för kundkollektivet. Detta sades innebära att ålagda allmännyttiga tjänster kan

¹⁷ Beslut med diarienummer 7330-05-3384.

¹⁸ Europaparlamentets och Rådets direktiv 2003/54/EG av den 26 juni 2003 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om upphävande av direktiv 96/92/EG

¹⁹ Prop 2004/05:62 s 39f

medföra att ett företag tvingas avvika från ett kommersiellt riktigt beteende som i vissa fall kan innebära en konkurrensnackdel för företaget.

Med denna definition konkluderades i propositionen att ellagen innehåller ett antal föreskrifter som är att anse som allmännyttiga tjänster, exempelvis genom att nätföretag är ålagda att tillhandahålla små elproducenter vissa allmännyttiga tjänster.²⁰ De föreskrifter i ellagen som således kunde anses gälla allmännyttiga tjänster uttalades vara klart definierade, öppna, ickediskriminerande, kontrollerbara och står inte i strid med fördragets konkurrens- och rörlighetsregler, och den svenska lagstiftningen konstaterades uppfylla direktivets krav i denna del.

Artikel 3 punkten tre anger att medlemsstaterna ska se till att alla hushållskunder, och när medlemsstaten anser det lämpligt, även små företag – vilket definieras som företag som har färre än 50 anställda och en årlig omsättning som inte överstiger 10 miljoner euro - har rätt till ”samhällsomfattande tjänster”, dvs. elleveranser av en bestämd kvalitet till rimliga priser. Medlemsstaterna får i detta syfte utse en sistahandsleverantör. Detta ska genomföras på ett öppet och icke-diskriminerade sätt och får inte hindra öppnandet av marknaderna. Medlemsstaterna ska också ålägga distributionsföretagen att ansluta kunderna till sina nät enligt villkor och tariffer som fastställts i enlighet med förfarandet i artikel 23.2.

I anslutning till direktivets införande i ellagen uttalade regeringen²¹ att när det gällde nättjänsten, dvs. själva transporten av el, gäller enligt ellagen (3 kap. 9 § första och andra styckena) att den som har nätkoncession är skyldig att på skäliga villkor överföra el för annans räkning och att överföringen ska vara av god kvalitet. Den som har nätkoncession är också enligt ellagen skyldig att ansluta en anläggning till sin ledning eller till sitt ledningsnät om det inte föreligger synnerliga skäl. Eftersom en elledning inte får byggas utan tillstånd, nätkoncession, omfattas i princip alla elnät av dessa bestämmelser. Vad avser leveransen av el finns ingen skyldighet för elleverantörerna att tillse att hushållskunder får ett skäligt pris sedan reglerna om leveranskoncession upphörde att gälla den 1 november 1999. I gengäld konstaterades alla svenska hushållskunder nu i stället kostnadsfritt kunna byta elleverantör. Möjligheten att byta elleverantör uttalades säkerställa att de svenska konsumenterna kan få elleveranser till rimliga priser. Sammanfattningsvis uttalades att några åtgärder från svensk sida för att uppfylla direktivet i denna del inte behövdes, förutom de ändringar som krävdes avseende fastställande av villkor och tariffer.

Enligt *direktivets artikel 3 punkten fem* ska medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att skydda slutförbrukare, och särskilt se till att utsatta kunder skyddas, bl.a. genom åtgärder för att hjälpa dem undvika avstängning från leverans. Vidare anges att medlemsstaterna får vidta åtgärder för att skydda

---

²⁰ 4 kap 10 § ellagen

²¹ Prop 2004/05:62 s 40f

slutförbrukare i avlägsna områden och att de ska garantera en hög konsumentskyddsnivå, särskilt i form av klara och begripliga avtalsvillkor, allmän information och mekanismer för tvistlösning. Vidare ska medlemsstaterna se till att berättigade kunder i praktiken kan byta till ny leverantör. Åtminstone när det gäller hushållskunder ska dessa åtgärder bl.a. omfatta dem som anges i en bilaga till direktivet.

Regeringen uttalade²² i anslutning till denna direktivbestämmelse att Sverige i stor utsträckning redan uppfyllde bestämmelsen och hänvisade bl.a. till att alla elanvändare kan fritt byta elleverantör. Enligt reglerna i 8 kap. 5 § ellagen är samtliga elleverantörer leveransskyldiga gentemot sina kunder.

Leveransskyldigheten upphör om abonnemanget upphör, om en annan elleverantör tar över leveransen eller om överföringen av el får avbrytas på grund av att elanvändaren har försummat sina skyldigheter gentemot elleverantören. Särskilda bestämmelser om överföring och leverans till konsumenter finns vidare i ellagens 11 kap. om konsumentskydd. Av 4 kap. 11 § ellagen framgår vidare att den som har nätkoncession på begäran och utan dröjsmål ska lämna skriftlig information om sin nättariff. Tariffen ska också offentliggöras i den del som avser avgifter och övriga villkor för överföring av el. När det gäller mekanismer för tvistlösning mellan innehavare av nätkoncession och nätkunderna finns särskilda regler i 3 kap. ellagen. Förutom ellagens bestämmelser om tvistlösning i det enskilda fallet utövar Energimyndigheten tillsyn över lagens bestämmelser enligt 12 kap. 1 § andra stycket. Vidare kan Allmänna reklamationsnämnden pröva tvister mellan konsumenter och elleverantörer.

4.5.2 Elförsörjningsdirektivet

När det gäller EG-rätt bör även det s.k. Elförsörjningsdirektivet²³ nämnas.

Elförsörjningsdirektivet ska implementeras i svensk rätt senast den 24 februari 2008. Dess syften är att trygga elförsörjningen för att se till att den inre marknaden för el fungerar väl samt att garantera en tillräcklig nivå av produktionskapacitet, tillräcklig balans mellan utbud och efterfrågan samt en lämplig nivå av överföringsförmåga mellan medlemsstaterna så att den inre marknaden utvecklas. Genom direktivet skapas en ram inom vilken medlemsstaterna ska ta fram klara, fasta och icke-diskriminerande strategier för trygg elförsörjning som är förenliga med en konkurrensutsatt inre elmarknads krav.²⁴

Energimarknadsinspektionen har i en rapport uttalat att flertalet av kraven i direktivet redan är tillvaratagna i svensk rätt men att detta inte framgår tillräckligt konkret av lagstiftningen. Kraven har därför ansetts böra anges tydligare i ellagen.

---

²² Prop 2004/05:62 s 42f

²³ Europaparlamentets och Rådets direktiv 2005/89/EG av den 18 januari 2006 om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar

²⁴ Artikel 1

Likaså har Energimarknadsinspektionen uttalat att Affärsverket svenska kraftnäts roll och omfattning som systemansvarig myndighet bör tydligare definieras.²⁵

4.6 Konkurrensrätt

4.6.1 Aktuella förbud

Konkurrenslagen²⁶ trädde ikraft 1993²⁷ och har därefter ändrats vid ett flertal tillfällen, bl.a. för att anpassas till EG-lagstiftningen.

Konkurrenslagen innehåller ett antal förbud som berör denna utredning, och kan sammanfattas enligt följande.

Konkurrensbegränsande samarbete mellan företag är förbjudet. Med detta avses avtal mellan företag, beslut av företagssammanslutningar och samordnade förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstater och som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen inom den gemensamma marknaden, särskilt sådana som innebär att

- a) inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor direkt eller indirekt fastställs;
- b) produktion, marknader, teknisk utveckling eller investeringar begränsas eller kontrolleras;
- c) marknader eller inköpskällor delas upp;
- d) olika villkor tillämpas för likvärdiga transaktioner med vissa handelspartner varigenom dessa får en konkurrensnackdel;
- e) det ställs som villkor för att ingå avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser, som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

Följden av att ingå konkurrensbegränsande avtal är att detta anses ogiltigt.

Vidare är *missbruk av dominerande ställning* förbjudet. Exempel på åtgärder som utgör sådant missbruk är följande:

- a) att direkt eller indirekt påtvinga någon oskäligen inköps- eller försäljningspriser eller andra oskäligen affärsvillkor;
- b) att begränsa produktion, marknader eller teknisk utveckling till nackdel för konsumenterna
- c) att tillämpa olika villkor för likvärdiga transaktioner, varigenom vissa handelspartner får en konkurrensnackdel; eller

---

²⁵ Energimarknadsinspektionens rapport Genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/89/EG av den 18 januari 2006 om åtgärder för att trygga elförsörjning och infrastrukturinvesteringar

²⁶ SFS 1993:20

²⁷ Prop. 1992/93:56 Ny konkurrenslagstiftning.

- d) att ställa som villkor för att ingå ett avtal att den andra parten åtar sig ytterligare förpliktelser som varken till sin natur eller enligt handelsbruk har något samband med föremålet för avtalet.

4.6.2 Begreppet "företag" i konkurrenslagstiftningen

Nedan i avsnitt 4.6.3 behandlas vissa konkurrensrättsliga ärenden som avser avstängning av elleveranser. Då ett av dessa avser avstängning av elleveranser till två kommuner, uppkommer frågan i vad mån konkurrenslagstiftningen omfattar just sådan verksamhet som bedrivs av kommuner, mot bakgrund av att konkurrenslagen generellt tar sikte på *företag*.

Konkurrenslagen tar således sikte på "företag" såsom den enhet vars agerande regleras respektive skyddas genom konkurrenslagstiftningen. Begreppet "företag" definieras i 3 § konkurrenslagen som en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur. Till den del sådan verksamhet består i myndighetsutövning omfattas den dock inte av begreppet företag. Med företag avses också en sammanslutning av företag.

Den svenska lagstiftaren har således valt att i konkurrenslagen använda begreppet "företag" i stället för det tidigare begreppet "näringsidkare". Ändringen gjordes i en strävan att knyta begreppet så nära gemenskapsrättens "undertaking" som möjligt. Härmed avsågs klargöra att "företag" kunde komma att ges en annan innebörd än "näringsidkare". Företagsbegreppet har således avsetts att korrespondera med EG-rättens tolkning av "undertaking" fullt ut, varigenom uttalats att inom EG-rätten avser "företag" varje fysisk eller juridisk person – även statliga och kommunala organ – som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur.²⁸

EG-domstolen har även uttalat att begreppet företag inkluderar varje enhet som utövar ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och sättet för dess finansiering, varvid arbetsförmedling ansågs utgöra ekonomisk verksamhet.²⁹ Den generella gränsdragningen mellan i vilken omfattning offentliga subjekts agerande faller inom företagsbegreppet avgörs alltså av om den verksamhet som utövas kan sägas vara myndighetsutövning, varvid verksamheten faller utanför företagsbegreppet, eller som en marknadsaktör, varvid verksamheten faller inom företagsbegreppet.

Vidare har EG-domstolen klargjort att begreppet företag i den mening som avses i artiklarna 81 och 82 i fördraget omfattar alla enheter som bedriver ekonomisk verksamhet, men att det inte omfattar organ som medverkar vid förvaltningen av det allmänna systemet för social trygghet, när det systemet fyllde en funktion av uteslutande social karaktär och bedrev en verksamhet som byggde på principen

---

²⁸ Prop. 1992/93:56 s. 19 f.

²⁹ Se EG-domstolens uttalande i målet C-41/90 Klaus Höfner och Fritz Elser mot Macrotron GmbH stycke 21.

om nationell solidaritet utan något som helst vinstsyfte.³⁰ I linje med det avgörandet fastställde EG-domstolen i ett annat mål att ett frivilligt pensionsförsäkringssystem utgjorde ett företag trots att det i stor utsträckning byggde på offentliga föreskrifter eftersom inslagen av solidaritet var begränsade och inte jämförbara med dem som kännetecknar de obligatoriska systemen för social trygghet utan ansågs vara en ekonomisk verksamhet som bedrevs i konkurrens med livförsäkringsföretag. Detta gällde trots att pensionsförsäkringssystemet inte bedrevs med vinstsyfte.³¹

4.6.3 Konkurrensrättslig prövning avseende avstängning mm

De konkurrensrättsliga domstolsprövningar som är av intresse för denna utredning behandlas nedan. De avser dels Ekfors Kraft AB:s avbrytande av överföringen till Övertorneå och Haparanda kommuner, där ärenden inletts vid Konkurrensverket och numera handläggs vid Marknadsdomstolen, dels Marknadsdomstolens dom mellan Saint-Gobain Isover AB och Nordvästra Skåne Södra Halland Energi AB. Dessa fall behandlas nedan.

Haparanda och Övertorneå kommuner ./ Ekforsbolagen

Konkurrensverkets beslut av den 15 september 2006

Kommunerna hade, jämväl interimistiskt, yrkat att Konkurrensverket skulle ålägga Ekforsbolagen vid vite om 4 000 000 kr att

1. inte leveransvägra med avseende på elleveranser och nättjänster inom det befintliga avtalsförhållandet mellan Ekforsbolagen och kommunerna pga. utestående energi- eller nätfordringar till den del dessa är tvistiga,
2. inte påtvinga kommunerna oskäligen affärsvillkor för byte av elleverantör, samt
3. inte påtvinga kommunerna oskäligen inköpspriser för energi eller nättjänster.

Konkurrensverket beslutade att inte utreda saken ytterligare och uttalade som skäl att det, utifrån vad som dittills framkommit i ärendet, inte förelåg sådana särskilda skäl som anges i 25 § KL. Denna bestämmelse ger verket möjlighet att interimistiskt utfärda ett åläggande mot ett företag att upphöra med överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag respektive missbruk av dominerandes ställning. Verket hade inför beslutet inhämtat yttranden från Ekfors Kraft AB, de båda kommunerna samt varit i kontakt med Energimarknadsinspektionen. För att bereda kommunerna möjlighet att driva ärendet vidare avskrev Konkurrensverket ärendet i sin helhet.

---

³⁰ Se EG-domstolens dom i förenade målen C-159/91 och C-160/91 *Christian Poucet v Assurances Générales de France and Caisse Mutuelle Régionale du Languedoc-Roussillon*.

³¹ Se EG-domstolens dom i målet C-244/94 *Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société Paternelle-Vie, Union des Assurances de Paris-Vie and Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs mot Ministère de l'Agriculture et de la Pêche*.

Kommunerna förde ärendet vidare till Marknadsdomstolen, vilket ärende behandlas nedan.

Beslut från Marknadsdomstolen av den 15 november 2006

Kommunerna framförde samma yrkanden som vid Konkurrensverket. Under handläggningen justerades dessa dock till att avse ett förstahandsyrkande att Marknadsdomstolen, jämväl interimistiskt, skulle ålägga Ekforsbolagen att inte leveransvägra med avseende på elleveranser och nättjänster inom det befintliga avtalsförhållandet mellan Ekforsbolagen och kommunerna pga. utestående energi- eller nätfordringar till den del dessa är tvistiga, detta vid äventyr av ett löpande vite om 4 000 000 kr per påbörjad vecka om förbud inte efterföljs. I andra hand vidhölls de yrkanden som ursprungligen framstälts.

Bakgrunden till ärendet sammanfattades enligt följande. Kommunerna och Ekforsbolagen har ett avtal om tillhandahållande av nät och leverans av el till bl.a. väg- och gatubelysning samt belysning till vägskyltning. Nätet för dessa tjänster är både koncessionspliktigt och icke koncessionspliktigt. Ett av bolagen äger de fysiska belysningsstolparna och ledningarna. Det har uppkommit tvist mellan parterna avseende skäligheten av de nät- och elavgifter som bolagen krävt av kommunerna för tillhandahållandet av nät och leverans av el till väg- och gatubelysningen för åren 2002 – 2004. Bolagen har från och med den 15 augusti 2006 underlåtit att tillhandahålla nät och leverera el till denna väg- och gatubelysning. Kommunerna har således vägrat att betala de begärda avgifterna med hänvisning till att dessa var oskäliga och anförde dessutom att bolagen vid förhandlingar om byte av elleverantör uppställt oskäliga affärsvillkor.

Bolagen anförde att talan skulle avvisas under påståendet att kommunerna skulle anses ha bristande talerätt. Talerätten hos Marknadsdomstolen omfattas enligt bolagen endast den som enligt en konkurrensrättslig definition kan anses utgöra ett företag, varmed avses fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur. Vidare anförde bolagen att kommunerna inte bedriver ekonomisk eller kommersiell verksamhet vid sitt tillhandahållande av väg- och gatubelysning. Kommunernas väghållaransvar anfördes också utgöra en kommunal skyldighet.

Yrkandet om avvisning bestreds av kommunerna.

I övrigt anförde bolagen att de tillhandahåller kommunerna en belysningstjänst som inte är delbar i elleveranser och nättjänster samt att kommunerna inte har rätt att kräva av bolagen att de tillhandahåller väg- och gatubelysning över huvud taget och än mindre mot betalning som kommunerna ensidigt anser sig kunna bestämma storleken av. Inget av bolagen påstods ha sökt påtvinga kommunerna några affärsvillkor för byte av elleverantör. Ett av bolagen uppgavs vidare leverera el till sitt eget belysningsnät, varför det inte sker några elleveranser till

kommunerna, och varför inte heller något byte av leverantör kan äga rum utan överenskommelse med den som äger anläggningarna.

Marknadsdomstolen lämnade bolagens avvísningsyrkande utan bifall. Även kommunernas interimistiska yrkande lämnades utan bifall. Såvitt avser avvísningsyrkandet uttalade domstolen att det inte kan uteslutas att kommunerna till viss del bedriver ekonomisk eller kommersiell verksamhet och således i sådan del är att anse som företag i konkurrenslagens mening. Vad gäller det interimistiska yrkandet förelåg enligt domstolens mening vid tidpunkten för beslutet inte tillräckligt underlag för ett sådant åläggande.

Beslut från Marknadsdomstolen av den 18 december 2006

Kommunerna frånföll sina yrkanden under punkterna 2 och 3 ovan, och justerade sitt yrkande i övrigt till att avse yrkande, jämväl interimistiskt, att domstolen skulle ålägga bolagen, dock längst så länge tvist råder om ersättningar m.m., att avbryta sin vägran att leverera nättjänster och elenergi till gatu- och vägbelysningen, samt att därvid tillse att belysningen återigen tänds.

Bolagen bestred det justerade yrkandet och yrkade att det nya interimistiska yrkandet skulle lämnas utan bifall och att tidigare meddelat beslut ska stå fast.

Marknadsdomstolen beslutade att de av kommunerna anförda omständigheterna inte föranledde någon ändring av domstolens beslut av den 15 november 2006, vilket beslut således alltså skulle gälla. Marknadsdomstolen beslutade även att begära ett yttrande från Kommissionen i enlighet med artikel 15.1 i rådets förordning 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i EG-fördraget, d v s ett icke bindande yttrande med vägledning om hur konkurrensrättslig gemenskapsrätt kan tolkas. Frågorna till Kommissionen avsåg tillämpningen av begreppet företag, dvs. om kommunerna i målet är att anse som företag och därmed ha talerätt i konkurrensrättsligt hänseende.

Kommissionen har nyligen³² återkommit till Marknadsdomstolen med ett yttrande. Kommissionen klargjorde där att frågan, om Haparanda och Övertorneå kommuner ska anses utgöra "företag" enligt artikel 81 och 82 i EG-fördraget, avgörs av om kommunernas inköp av el ingår som en del i en ekonomisk verksamhet. I den delen uttalade kommissionen bl.a. att busstjänster och parkeringsplatser ofta bedrivs av privata företag, vilket indikerar att det är fråga om ekonomisk verksamhet. Vidare måste prövas om belysning på busshållplatser och busstationer samt på parkeringsplatser ingår i verksamheten. I sådana fall utgör kommunerna företag i den delen av sin verksamhet. Kommissionen uttalade sig vidare om hur olika kriterier skulle påverka bedömningen av företagsbegreppet. Kommissionens yttrande utgör alltså endast ett vägledande – icke bindande – yttrande. Det förefaller emellertid som om Kommissionen

---

³² Inkomstämplades hos Marknadsdomstolen den 24 maj 2007

antyder att kommunerna, i vart fall i delar av sin verksamhet, ska omfattas av begreppet företag.

Saint-Gobain Isover AB ("Isover") ./. Nordvästra Skåne Södra Halland Energi AB ("NVSH")

Även detta mål avsåg oenighet om nättariffer, men prövades vid tingsrätt. Under handläggningen av tingsrättsmålet hade NVSH krävt att Isover skulle erlägga full betalning och förklarat om så inte skedde kunde Isovers anläggning frångöras från elnätet. Isover vände sig därför till Marknadsdomstolen med yrkande att domstolen skulle ålägga NVSH vid vite om 10 000 000 kr att omedelbart upphöra att hota med att frångöra Isover från nätet. Vidare yrkades att NVSH vid samma vite skulle åläggas ett förbud att verkställa detta hot.

Mellan parterna fanns ett avtal som innehöll de allmänna villkoren NÄT 95, vilka medgav rätt till avstängning vid tvistig fordran. Detta ändrades dock i den efterföljande versionen av de allmänna villkoren, NÄT 2000 H, där det uttryckligen anges att frångöring från nätet inte får ske på grund av en tvistig fordran.

Domstolen konkluderade att NVSH hade en monopolställning på den relevanta marknaden och att tillhandahållandet av elnätet utgjorde en nödvändig nytta. NVSH befanns inte ha visat objektivt godtagbara skäl för sitt agerande, och ansågs ha missbrukat sin dominerande ställning enligt 19 § konkurrenslagen. Marknadsdomstolen ålade NVSH att vid vite om 10 000 000 kr, så länge det rådde tvist om betalning av de av förfallna nätavgifterna inte frångöra eller hota med att frångöra Isovers anläggning från högspänningsnätet på den grunden att Isover inte erlagt det tvistiga beloppet.

5 Allmänna avtalsvillkor med kommentarer från Svensk Energi

Som ovan framförts uppvisar de av Svensk Energi upprättade allmänna avtalsvillkoren på elmarknaden stora likheter med motsvarande bestämmelser i 11 kap ellagen, trots att de sistnämnda endast avser konsumenter. Nedan redogörs för innehållet i relevanta delar av de allmänna avtalsvillkoren, som tillämpas av de svenska elföretagen i mycket stor omfattning.

NÄT 2004 N

NÄT 2004 N utgör allmänna avtalsvillkor för anslutning av elektriska anläggningar till elnät och överföring av el till sådana anläggningar, avseende näringsverksamhet eller annan likartad verksamhet, lågspänning.

I villkorens punkt 2.4 anges följande:

"Part är inte skyldig att fullgöra avtalet om fullgörandet väsentligt försvåras till följd av hinder som denne inte råder över. Som hinder räknas krig, myndighetsbeslut, omfattande driftstörningar, störningar i allmänna transportväsendet eller annat av part ej vållat förhållande som väsentligt inverkar på avtalets fullgörande och som part inte kunnat förutse och vars menliga inverkan part inte rimligen kunnat undanröja.

Enligt kommentaren till villkoret anges att "denna bestämmelse kan bli tillämplig vid avbrott i överföringen t ex på grund av särskilt kraftiga oväder."

En likalydande bestämmelse gäller för övrigt enligt NÄT 2004 H, som avser högspänning, i punkt 2.2 och i EL 2004 N, som avser leverans av el till näringsidkare, punkt 2.7. En sammanställning av vilka bestämmelser i NÄT 2004 N, NÄT 2004 H och EL 2004 N som närmast motsvarar bestämmelserna i 11 kap ellagen återfinns i bilaga 3.

I punkt 2.5 anges att:

"Om den systemansvariga myndigheten begär att uttaget av el i området ska begränsas eller avbrytas är nätägaren enligt ellagen skyldig att avbryta eller begränsa överföringen av el till kunden."

En likalydande bestämmelse gäller enligt NÄT 2004 H, i punkt 2.3.

Punkt 2.6 lyder som följer:

"Nätägaren har rätt att avbryta överföringen av el för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Avbrottet får inte i något fall pågå längre än åtgärden kräver."

Enligt kommentaren till villkoret anges att "detta motsvarar lydelsen i 11 kap 7 § ellagen som gäller i konsumentförhållanden. För näringsidkare finns ingen lagreglering. Det finns dock i detta avseende inte någon anledning att i avtalsvillkoren ha en text som skiljer sig från den som återges i konsumentssammanhang."

En likalydande bestämmelse gäller enligt NÄT 2004 H, i punkt 2.4.

Punkt 2.7 lyder:

"Kan nätägaren förutse annat än kortvariga avbrott i överföringen ska kunden i god tid underrättas på lämpligt sätt."

Enligt kommentaren till villkoret anges att "för näringsidkare finns inte heller här någon lagreglering. Vad som är ett kortvarigt avbrott måste bedömas från fall till fall och med beaktande av vad det är för slags näringsidkare som blir berörda av avbrottet i det konkreta fallet. Meddelande om avbrott kan lämnas på olika sätt. Förutom att meddelandet ska ske i så god tid som möjligt är det väsentligt att meddelandet når kunden. Cirka fyra till sju dagar i förväg kan meddelande behöva lämnas."

Motsvarande bestämmelse enligt NÄT 2004 H återfinns i dess punkt 2.5, som lyder: "Kan nätägaren förutse avbrott i eller begränsning av överföringen ska kunden i god tid underrättas på lämpligt sätt." Likaså gäller enligt punkten 2.6 att avbrott ska göras så korta som möjligt samt i görligaste mån förläggas till sådana tider att minsta totala olägenhet uppkommer för de berörda kunderna.

Punkt 2.8 lyder:

"När det är nödvändigt att avbryta eller begränsa kunders uttag av el enligt 2.4 – 2.6 ska nätägaren fördela tillgänglig överföringskapacitet mellan sina kunder så rättvist som möjligt."

Likalydande bestämmelse gäller enligt NÄT 2004 H, i punkt 2.7, dock med tillägg att kunden är skyldig att begränsa sitt uttag eller sin inmatning enligt nätägarens anvisningar.

Punkt 2.10 lyder:

"I de fall ellagens bestämmelser om strikt ansvar inte gäller har kunden rätt till ersättning av nätägaren för avbrott, inskränkning eller annan störning i överföringen endast om detta förorsakats av vårdslöshet eller försummelse från

nätägarens sida. Rätten till ersättning omfattar inte ren förmögenhetsskada och inte heller följdskada vid person- eller sakskada.

Enligt kommentaren till villkoret anges att ”med ren förmögenhetsskada avses sådan ekonomisk skada som uppkommer utan samband med person- eller sakskada. Exempel härpå är inkomstförlust vid stillestånd i produktion på grund av elavbrott. Med följdskada vid personskada avses t ex förlorad arbetsinkomst på grund av sjukskrivning. Med följdskada vid sakskada avses t ex produktionsförlust på grund av maskinskada i en fabrik. Det är kunden som ska visa att skadan uppkommit genom nätägarens vårdslöshet eller försummelse.”

Likalydande bestämmelse gäller enligt NÄT 2004 H, i punkt 2.9 och i EL 2004 N, punkt 2.10.

Punkt 2.13 lyder:

”Den skadelidande parten ska vidta skäliga åtgärder för att begränsa sin skada. Försummar han det kan ersättningen reduceras i motsvarande mån.”

I kommentaren till villkoret anges att ”om den skadelidande haft möjlighet att begränsa sin skada men inte vidtagit skäliga åtgärder för att göra detta så kan den ersättning han erhåller reduceras. Reduceringen ska stå i proportion till försummelsen.” En likalydande bestämmelse återfinns i NÄT 2004 H, punkt 2.12 och EL 2004 N, punkt 2.12.

Punkt 6.1 lyder:

”Försummar kunden att betala förfallna avgifter, ställa säkerhet eller lämna förskottsbetalning och är försummelsen inte ringa, får nätägaren fränkoppla kundens anläggning från nätet. Fränkoppling får också ske om kunden gör sig skyldig till annan väsentlig försummelse enligt dessa villkor och vad som i övrigt avtalats.”

En likalydande bestämmelse finns i NÄT 2004 H, 6.1, och i EL 2004 N, punkt 5.1.

Punkt 6.2 lyder:

”Innan nätägare vidtar åtgärder med stöd av bestämmelserna i 6.1 ska kunden beredas tillfälle att vidta rättelse. Avser försummelsen betalning ska kunden ges skälig tid, minst 15 dagar räknat från anmaning, att betala innan fränkoppling får ske.”

I kommentaren till stadgandet anges att det ”bör påpekas att som en allmän rättsgrundsats får anses gälla att den vidtagna åtgärden, dvs. fränkopplingen, inte bör vidtas om anledningen till åtgärden är helt oproportionerlig i förhållande till

den skada åtgärden kan leda till för motparten. Frånkoppling får inte vara ett led i inkassoverksamhet utan är ett redskap för att begränsa växande krediter och på sikt ohållbar växande skuldbörda för kunden. Möjligheten att frånkoppla kundens anläggning avser endast den anläggning för vilken kunden inte fullgjort sina åligganden. Vad som är försummelse av ringa betydelse får avgöras från fall till fall. Frånkoppling får dock inte användas vid rena bagatellfrågor som t ex om betalningsförsummelsen avser ett litet belopp. Andra väsentliga avtalsbrott kan också leda till frånkoppling, t ex vid överträdelse mot 3.12 (Kunden får inte koppla samman nätägarens anläggning med annan kraftkälla eller anläggning om inte annat avtalats). Anmaning kan ske genom brev med vanlig e-post. Anmaningen ska innehålla uppgift om att utebliven betalning medför att kunden blir frånkopplad och när detta tidigast kommer att ske.”

En likalydande bestämmelse anges i NÄT 2004 H, 6.2, och i EL 2004 N, punkt 5.2.

Punkt 6.3 lyder:

”Frånkoppling får även ske när kunden åsidosätter villkor i avtal beträffande den del som nätägaren överför till kunden och åsidosättandet medför rätt för elleverantören att begära frånkoppling. Ansvar för att rätten till frånkoppling föreligger åligger alltid den som begärt åtgärden. Har kunden, efter frånkoppling som skett enligt första stycket, bytt elleverantör får nätägaren inte vägra kunden återinkoppling.”

I kommentaren anges att ”nätägaren är den ende som faktiskt kan utföra frånkoppling. Det finns dock behov för andra än nätägaren att få en frånkoppling utförd. Anvisningsföretaget har alltid en sådan anledning vid väsentligt avtalsbrott eftersom detta inte kan bli av med den lagstadgade leveransskyldigheten. Övriga elleverantörer har ett sådant behov i det fall avtalet med kunden inte hävs vid kundens väsentliga avtalsbrott. Eftersom ansvaret för att det finns en balansansvarig åvilar elleverantören och denne har en leveransplikt enligt ellagen som inte upphör pga. att balansansvarig saknas finns ingen möjlighet att få kunden frånkopplad pga. att balansansvarig saknas. Om kunden bytt elleverantör (gäller även byte från anvisningsföretaget till annan leverantör) får nätägaren vägra kunden återinkoppling bara om nätägaren har egen grund för att hålla kunden frånkopplad (dvs. själv iakttagit bestämmelserna för frånkoppling).”

Likalydande bestämmelse finns i NÄT 2004 H, 6.3.

Punkt 6.4 lyder:

”Frånkoppling får inte ske för fordran till den del den är föremål för tvist.”

Enligt kommentaren ”anses en fordran vara tvistig först när kunden framställer invändning i sak som kan sägas ha rättslig relevans. Är fordringen endast delvis

tvistig kan den del av fordringen som inte är tvistig, om övriga förutsättningar är uppfyllda, föranleda att överföringen bryts.”

En likalydande bestämmelse anges NÄT 2004 H, 6.4, och i EL 2004 N, 5.4.

Punkt 6.5 lyder:

”Återinkoppling sker först då kunden uppfyllt samtliga sina förpliktelser enligt avtalet samt ersättning för nätägarens kostnader som föranletts av åtgärder för frånkoppling och återinkoppling erlagts.”

I kommentaren anges att ”kunden ska ha uppfyllt samtliga sina förpliktelser innebär vid t ex betalningsförsummelse att inte bara fordrat kapitalbelopp utan även ränta och ersättning för kostnader ska ha betalats. Om skäl därtill föreligger kan även en vägran att ställa säkerhet eller lämna förskott utgöra skäl till att vägra återinkoppling. Alla kostnader som kan hänföras till åtgärder som föranletts av frånkoppling och återinkoppling ska ersättas.”

En likalydande bestämmelse anges i NÄT 2004 H punkt 6.5.

6 Överväganden – allmänt

6.1 Inledning

Regeringsuppdraget till Energimarknadsinspektionen innebär sammanfattningsvis att myndigheten ska utreda om det finns skäl att för elanvändare som bedriver samhällsviktig verksamhet införa ett lagreglerat skydd mot avbrytande av elöverföring i anledning av försummelser av avtalsskyldigheter eller vid tvistiga fordringar på motsvarande sätt som gäller för konsumenter enligt ellagen. I tillägg till detta ska utredas om sådant skydd också bör gälla inom icke koncessionspliktiga nät.

Utredningen har utifrån ett brett perspektiv övervägt olika alternativ, som anges nedan. Inledningsvis erinras dock kortfattat om några grundläggande utgångspunkter i ellagen, som har betydelse för de fortsatta övervägandena.

6.2 Koncessionspliktiga och icke-koncessionspliktiga nät

Ellagen reglerar bl.a. bedrivande av nätverksamhet, vilket definieras som att ställa elektriska starkströmsledningar till förfogande för överföring av el.³³ Överföring ska som huvudregel ske på ett elnät som innehas med stöd av nätkoncession. Skälen till koncessionskravet är bl.a. att åstadkomma en lämplig utformning av infrastruktur för överföring samt att kunna beakta miljö- och andra motstående intressen vid anläggande av elektriska anläggningar.³⁴

En innehavare av nätkoncession har en rad skyldigheter enligt ellagstiftningen. Således ska en innehavare av nätkoncession exempelvis på skäliga villkor ansluta den som så önskar till sitt ledningsnät, samt på skäliga villkor överföra el för annans räkning. Överföringen ska vara av god kvalitet. Kravet på skälighet innebär exempelvis att fastställande av nättariffer är underkastad en rad begränsningar och att tarifferna skälighetsgranskas av Energimarknadsinspektionen. De krav som åvilar nätkoncessionshavare baseras på att verksamheten utgör ett s.k. naturligt monopol, innebärande en ensamrätt till överföringsverksamhet inom ett område eller linje, vilket i sin tur innebär att såväl möjligheterna att uppföra parallella elanläggningar som kunders möjligheter att välja ett annat nätföretag är mycket begränsade eller till och med obefintliga.

Vissa ledningsnät är undantagna från koncessionsplikt.³⁵ Skälet till detta angavs vid den nuvarande ellagens tillkomst vara att dessa ledningsnät snarast är att likna

---

³³ 1 kap 4 § ellagen

³⁴ Jfr Ds 2003:22 s 10

³⁵ Enligt 2 kap 4 § ellagen vilket resulterat i förordning (1957:601) om elektriska starkströmsanläggningar, även kallad starkströmsförordningen

vid anläggningar för *användning* och inte för *överföring* av el. Vidare uttalades att innehavaren av dessa nät inte överför el åt någon annan utan att han fördelar, för egen räkning, elen mellan användningsställen inom ett begränsat område. Utmärkande för näten konstaterades vara att ingen annan än nätinnehavaren är ansluten till nätet, vilket endast används för internt bruk av nätinnehavaren. Samtidigt konstaterades att den verksamhet som bedrivs inom ett sådant område kan ändra karaktär eller upphöra, och att detta kan medföra att ledningsnätet inte längre används uteslutande för eget bruk utan också för överföring av el åt andra. Anläggningen är därmed inte längre avsedd bara för användning av el utan också för överföring av el.³⁶

Regeringen uttalade sammanfattningsvis att om innehavaren av ett internt nät överför el åt andra endast i begränsad utsträckning och anläggningen därmed i allt väsentligt är avsedd för *användning* av el bör anläggningen alltså omfattas av undantaget från koncessionsplikt. Annorlunda ansågs situationen bli om överföringen till de externa kunderna blir den dominerande uppgiften för nätinnehavaren och hans egen användning av nätet minskar drastiskt eller kanske helt upphör. Anläggningen är då inte längre avsedd för användning utan för *överföring* av el. I denna situation, uttalade regeringen, bör nätet inte längre omfattas av undantaget från koncessionsplikt. Skälet ansågs vara att nätinnehavaren inkräktar på den ordinarie nätkoncessionshavarens ensamrätt till överföring inom koncessionsområdet. Det ansågs vidare inte vara rimligt att elanvändare inte kan utnyttja sina rättigheter på elmarknaden. Avslutningsvis erinrade regeringen om nätmyndighetens möjlighet att förelägga nätinnehavaren att ansöka om nätkoncession, om myndigheten anser att ett ledningsnät inte längre omfattas av undantaget från koncessionsplikt.

En viktig konsekvens av undantaget från koncessionsplikt är att nätinnehavaren inte omfattas av de skyldigheter som gäller för nätkoncessionshavare, exempelvis kraven på anslutning och överföring på skäliga villkor. Detta innebär bland annat att elanvändare inom icke koncessionspliktiga nät inte fritt kan välja elleverantör, och saknar ellagens skydd mot oskäligen anslutnings- och överföringsvillkor.

6.3 Konsumenter och övriga elanvändare

Som redogjorts för ovan infördes vid den nuvarande ellagens tillkomst ett särskilt 11 kap med bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter. I 11 kap återfinns tvingande minimiregler till skydd för konsumenter. Konsument definieras som en fysisk person till vilken el överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Det kan noteras att om elen används även för näringsverksamhet, är den huvudsakliga användningen avgörande för bedömningen av om elanvändaren är en konsument i ellagens betydelse.³⁷

---

³⁶ Prop 1996/97:136 s 50 f

³⁷ Jfr prop 1996/97:136 s 185

Skyddsreglerna i 11 kap innebär exempelvis att överföring av el till konsument får avbrytas endast om konsumenten försummar sina skyldigheter i sådan mån att försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott. Innan avbrytande får ske ska konsumenten uppmanas att vidta rättelse. Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra icke obetydlig personskada eller omfattande sakskada får överföringen inte avbrytas, vilket dock inte krävs om konsumenten handlar otillbörligt. Vidare innehåller 11 kap särskilda regler om skadestånd vid avbruten överföring av el, vilket är förenat med ett s.k. kontrollansvar för nätkoncessionshavaren.

Elanvändare som inte är konsument saknar de skyddsregler som gäller enligt 11 kap ellagen, exempelvis vid avbrott i överföring. Alla elanvändare har visserligen rätt till avbrottsersättning och skadestånd enligt 10 kap ellagen.

Avbrottsersättningen avser dock inte planerade avbrott såsom avstängning, utan oplanerade avbrott (för denna diskussion, se avsnitt 3 samt 4.1.4 ovan). Ellagens särbestämmelser om skadestånd avser dessutom endast skador vid inverkan av starkströmsledning eller som orsakats av säkerhetsbrist, produktansvar samt skador på annan elektrisk anläggning. För elanvändare som inte är konsumenter gäller därför, såvitt avser planerade avbrytanden av överföring, vad som avtalats i den enskilda situationen.

När det gäller frågan om skadestånd vid avbrytande av överföring kan även tilläggas att i dessa fall gäller även skadeståndslagens allmänna bestämmelser. Många nätföretag tillämpar dessutom de allmänna villkor som utarbetats av Svensk Energi vilka redogjorts för översiktligt i avsnitt 5 ovan. De allmänna villkoren innehåller bestämmelser om avbrytande av överföring, vilka i inte obetydlig omfattning liknar dem som finns i 11 kap ellagen, trots att de avser elanvändare som är näringsidkare.

Det kan också nämnas att konkurrenslagen ger visst skydd mot exempelvis avbrytande av överföring, genom förbudet mot missbruk av dominerande ställning.

6.4 Överväganden

Energimarknadsinspektionens förslag:

- Det skydd mot avbrytande av elöverföring som i dag anges i 11 kap 3 § ellagen och anknyttande bestämmelser bör omfatta samtliga elanvändare.
- De nya bestämmelserna bör, liksom de nu gällande, vara undantagna från myndighetens tillsynsområde.
- Reglerna om skydd mot avbrytande bör inte gälla elanvändare som är anslutna till icke koncessionspliktiga nät.

Tillgången till el är fundamentalt i dagens samhälle, inte bara för konsumenter utan för alla elanvändare. Utifrån den utgångspunkten kan det starkt ifrågasättas

att det saknas begränsningar i lag för under vilka förutsättningar avstängning får ske. Det bör också beaktas att elanvändarna i regel saknar alternativ till det aktuella nätföretaget, eftersom det är fråga om en monopoltjänst som oftast bedrivs under koncession och medför ensamrätt inom ett visst område/linje. I de fall elanvändare finns inom ett icke-koncessionspliktigt nät saknas också ofta reella alternativ till det icke koncessionspliktiga nätet. Eftersom elanvändarna i så pass stor omfattning är hänvisade till ett enda nätföretag, bedöms det som rimligt att nätföretaget inte utan begränsningar ska kunna stänga av överföringen av el.

Visserligen kan ifrågasättas om det förekommit några större problem såvitt avser avstängning vilka skulle föranleda behov av en lagreglering. Här kan dock erinras om de problem som förevarit i Haparanda och Övertorneå kommuner samt i det ovan nämnda Isover-fallet. Såvitt avser Isover-fallet kan dock konstateras att den situationen troligen inte skulle inträffa idag med hänsyn till den nya lydelsen av NÄT 2004 N respektive NÄT 2004 H, under förutsättning att dessa avtalats mellan parterna eller annars kunnat anses tillämpliga.

Vad gäller de allmänna villkoren som utarbetats av Svensk Energi kan konstateras att de tillämpas av ett mycket stort antal nätföretag och elleverantörer. Enligt Svensk Energi organiserar man 168 av ca 170 nätföretag. Enligt uppgift tillämpar samtliga medlemsföretag de allmänna villkoren utan inskränkning. Det bör även understrykas att dessa allmänna villkor innehåller bestämmelser som inte i någon större omfattning skiljer sig från konsumentbestämmelserna i 11 kap ellagen. En reglering i lag utifrån 11 ellagen skulle således inte medföra några stora praktiska förändringar för nätföretagen.

Oavsett förhållandena i Haparanda- Övertorneå-fallet kan konstateras att liknande problem kan uppkomma på andra ställen, även inom koncessionspliktiga nät, eftersom tillämpningen av ovan nämnda allmänna villkor trots allt är frivillig. Dessutom anser Energimarknadsinspektionen att lagstiftningen i denna fråga bör vara proaktiv och att man inte bör avvakta med åtgärder till dess att problem faktiskt har uppstått. Vidare torde det anses rimligt att alla elanvändare har samma grundskydd mot avstängning, vilket endast kan uppnås genom en lagreglering.

Det kan visserligen anföras som ytterligare ett argument mot att lagreglera förutsättningarna för avstängning för andra elanvändare än konsumenter, att exempelvis näringsidkare generellt saknar lagstadgade skyddsregler inom svensk rätt. Dessa har istället ansetts ha möjlighet att genom enskilda avtal uppnå rimliga villkor, t.ex. beträffande ansvarfördelning, rätt till skadestånd m.m. Näringsidkare, samt vissa andra aktörer som faller inom konkurrenslagens definition av ”företag”, har också skydd mot bl.a. missbruk av dominerande ställning genom konkurrenslagen, liksom skydd mot oskäliga avtalsvillkor genom avtalslagen och lagen om avtalsvillkor mellan näringsidkare. Näringsidkare har som berörts ovan även rätt till avbrottsersättning enligt ellagen.

Utifrån vad som anförts ovan gör dock Energimarknadsinspektionen den samlade bedömningen att det föreligger starka skäl att införa ett lagstadgat skydd mot avstängning av elöverföring även för andra elanvändare än konsumenter. Inspektionen finner det rimligt att alla elanvändare ges samma grundskydd mot avstängning av överföring av el, vilket antas vara särskilt viktigt inte minst för mindre företag vilka i realiteten kan jämföras med konsumenter. Att inskränka tillämpningsområdet för en skyddslagstiftning så att det endast omfattar vissa verksamheter eller företag av viss storlek innebär mycket stora, för att inte säga ohanterliga, avgränsningsproblem. Genom att istället låta det föreslagna - inte särskilt ingripande - grundskyddet gälla generellt och för alla elanvändare skapas indirekt ett skydd även för just samhällsviktiga verksamheter.

Vad gäller innehavare av nätkoncession kan också tilläggas att lika väl som företaget är begränsat i sin frihet att exempelvis bestämma nättariffer samt villkor för anslutning m.m. får det anses rimligt att det uppställs bestämmelser i lag om under vilka förutsättningar ett nätföretag har möjlighet att stänga av överföring till elanvändare.

I anslutning till detta kan också anföras att införandet av en lagreglering bedöms innebära en ökad konkurrensneutralitet mellan nätföretagen, eftersom alla företag och oavsett medlemskap i Svensk Energi kommer att vara bundna av samma villkor.

Vad som anförts ovan talar således för att alla elanvändare i lag bör ges skyddsregler mot avstängning. Behovet av el är stort för samtliga elanvändare oavsett om de bedriver samhällsviktig verksamhet eller inte. Möjligheterna att vända sig till ett annat nätföretag är också begränsade oavsett vilken verksamhet elanvändaren bedriver. Här kan erinras om att det nu aktuella regeringsuppdraget avser att utreda skydd mot avstängning för samhällsviktig verksamhet. Vid en sammantagen bedömning kommer Energimarknadsinspektionen dock till slutsatsen att lagregleringar till skydd mot avstängning av elöverföring rimligen bör omfatta alla elanvändare, utan begränsning beroende på vilken verksamhet elanvändaren bedriver. Detta mot bakgrund av vad som tidigare anförts, samt det betydelsefulla förhållandet att en definition av vilken verksamhet som ska anses samhällsviktig bedöms som mycket komplicerad och kräva betydligt mer tid än vad som funnits till förfogande i denna utredning. Likaså bör erinras att Inspektionens projekt Styrel inte är slutfört och att det inte heller därigenom finns sådan vägledning för bedömning av vad som kan anses samhällsviktig verksamhet. Att i denna utredning påbörja ett separat arbete för att definiera samhällsviktig verksamhet bedöms varken vara möjligt eller lämpligt.

En avgränsning till införande av ett lagstadgat skydd enbart för samhällsviktig verksamhet riskerar dessutom att få oönskade trappstegs- och avgränsningseffekter, beroende på om en viss verksamhet faller inom en definition av samhällsviktig verksamhet eller inte. Dessutom kan en avgränsning - till att enbart ge lagstadgat skydd mot avstängning för samhällsviktig verksamhet

- medföra svårigheter att inom skyddsområdet även inkludera exempelvis underleverantörer till samhällsviktiga verksamhet, syftande till att skydda den samhällsviktiga verksamheten.

Energimarknadsinspektionen konstaterar således att det föreligger skäl att införa skydd i lag mot avstängning av överföring av el för samtliga elanvändare, vilket inkluderar samhällsviktiga verksamheter. Energimarknadsinspektionen föreslår därför sammanfattningsvis att det skydd mot avbrytande av elöverföring som idag anges i 11 kap 3 § ellagen och anknytande bestämmelser bör införas till skydd för samtliga elanvändare. Det förslag som nu lämnas bedöms under nuvarande förutsättningar vara tillräckligt för att uppnå en rimlig skyddsnivå såvitt avser avbrytande av elöverföring.

När det gäller frågan om tillsyn, föreslår Energimarknadsinspektionen att de nya bestämmelserna i 11 kap ellagen, liksom de tidigare, ska vara undantagna från myndighetens tillsynsområde. Eventuella tvister utifrån det reviderade 11 kap bör därför även framdeles hanteras i allmän domstol. Skälen för detta är detsamma som regeringen uttalat avseende nuvarande 11 kap, dvs. att bestämmelserna reglerar förhållandet mellan två enskilda parter, som kan få eventuella tvister prövade vid allmän domstol, och därför inte bör omfattas av Energimarknadsinspektionens tillsyn.³⁸

Avseende frågan om regleringen också bör omfatta elanvändare inom icke-koncessionspliktiga nät, kan konstateras att det i och för sig torde vara rimligt att dessa inte ska stå skyddslösa vid en avstängningssituation. Med detta resonemang borde dock samtliga elanvändare i icke-koncessionspliktiga nät, såväl konsumenter som näringsidkare och andra, erhålla ett skydd mot avstängning. Skyddslagstiftning för konsumenter går dock helt utöver det aktuella regeringsuppdraget.

Frågan om reglering av icke-koncessionspliktiga nät är därtill ytterst komplex. Ett grundläggande problem är att det saknas kunskap om vilka verksamheter som bedrivs inom icke koncessionspliktiga nät. Mot den bakgrunden är det i princip ogörligt att bedöma om någon av verksamheterna skulle kunna anses som samhällsviktig, i den mån en sådan definition överhuvudtaget skulle kunna bestämmas. Dessutom torde ett övervägande av om det bör införas skydd mot avstängning inom dessa nät även inkludera överväganden av om också andra delar av ellagen ska gälla för dessa nät, exempelvis krav på anslutning och överföring på skäliga villkor. Det ska också påpekas att förläggande av verksamheter till icke-koncessionspliktiga nät i många fall är följderna av ett medvetet val, med beaktande av dess för- och nackdelar, där frånvaron av reglering enligt ellagen är ett moment.

Mot den bakgrunden bedömer Energimarknadsinspektionen det sammanfattningsvis som olämpligt att avseende icke-koncessionspliktiga nät

---

³⁸ Prop 2001/02:56 s 23f

endast reglera avstängning av elanvändare, samtidigt som övriga delar av den nätverksamheten är näst intill oreglerad. Eventuella överväganden om införande av en sådan reglering borde istället göras inom ramen för en mer övergripande översyn av vilka förutsättningar som ska gälla för icke-koncessionspliktiga nät i framtiden.

7 Specialmotivering

7.1 Inledning

Energimarknadsinspektionens förslag innebär sammanfattningsvis att bindande regler införs i 11 kap ellagen avseende avstängning av överföring av el till samtliga elanvändare. Överföring av el får enligt dessa regler avbrytas endast om elanvändaren försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott. Innan överföringen avbryts ska elanvändaren dock uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse och underrättas om att överföringen annars kan avbrytas. Sker rättelse får överföringen inte avbrytas. Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra inte obetydlig personskada eller omfattande sakskada, får överföringen inte avbrytas. Det gäller dock inte om elanvändaren handlar otillbörligt. Vidare får överföringen inte avbrytas för tvistig fordran. Om överföringen av el avbryts på grund av elanvändarens försummelse utan att dessa förutsättningar är uppfyllda, har elanvändaren rätt till ersättning för skada av innehavaren av nätkoncessionen, eller av elleverantören om överföringen av el har avbrutits på dennes begäran. Rätten till skadestånd omfattar ersättning för utgifter och utebliven vinst samt annan förlust på grund av avbrottet. Nuvarande bestämmelser avseende konsumenter kvarstår oförändrade men är omdisponerade i det nya kapitelförslaget. Myndigheten föreslår även att benämningen innehavare av nätkoncession används genomgående i kapitlet.

I specialmotiveringen nedan hänvisas på ett flertal ställen till de allmänna avtalsvillkoren NÄT 2004 N, som avser relationen nätägare – näringsidkare. Som framgår ovan finns i princip likalydande bestämmelser i de allmänna villkoren EL 2004 N, som avser relationen elleverantör – näringsidkare. För att inte belasta framställningen görs nedan endast hänvisningar till NÄT 2004 N.

7.2 Förslag

11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter och andra elanvändare

Inledande bestämmelser

1 § Detta kapitel gäller överföring och leverans av el till konsumenter och andra elanvändare. Med konsument avses en fysisk person till vilken el överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Bestämmelserna i 2-5 och 12 §§ gäller huvudsakligen samtliga elanvändare, medan bestämmelserna i 6-11 §§ endast gäller konsumenter.

I paragrafen avgränsas kapitlets tillämpningsområde inte längre till att avse överföring och leverans av el till endast konsumenter, utan kapitlet gäller nu även andra elanvändare, med undantag för de som är anslutna till icke koncessionspliktiga nät. Kapitlet innehåller dock även bestämmelser som endast gäller för konsumenter.

Utöver att bestämmelserna om rätt till avbrytande av överföring vid avtalsbrott och tvistiga fordringar gjorts tillämpliga på samtliga elanvändare, är kapitlet i stort sett oförändrat, bortsett från redaktionella ändringar, såsom att paragrafer flyttats, med efterföljande nödvändiga ändringar av paragrafhänvisningar. En annan redaktionell ändring är att genomgående begreppet *innehavare av nätkoncession* använts.

Bestämmelser huvudsakligen avseende samtliga elanvändare (2-5 §§)

2 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i detta kapitel är till nackdel för elanvändaren är utan verkan mot denne.

I paragrafen slås fast att kapitlets bestämmelser är tvingande till elanvändarens förmån. Den jämförelse som nämns i paragrafen ska, som tidigare, göras mellan det enskilda avtalsvillkoret och den enskilda lagbestämmelsen som reglerar en viss fråga. Det är således inte fråga om att göra en helhetsbedömning av ett avtal som i vissa avseenden ger elanvändaren en sämre och i andra avseenden en förmånligare ställning än vad som följer av lagen. Bestämmelsen innebär att de olika förmåner och befogenheter som lagen tillerkänner elanvändaren inte kan inskränkas genom avtal. Elanvändaren får däremot alltid åberopa ett avtalsvillkor som är förmånligare än vad som följer av lagens regler.

Paragrafen avser avtalsvillkor varigenom elanvändaren på förhand godtar inskränkningar i sina rättigheter eller utvidgningar av sina skyldigheter enligt lagen. Däremot hindrar stadgandet inte att elanvändaren i ett konkret fall avstår från en befogenhet eller en förmån sedan den väl har blivit aktuell. Frågan huruvida ett sådant avstående eller åtagande från elanvändarens sida är bindande för denne får bedömas enligt allmänna avtalsrättsliga regler.

3 § Överföring av el får avbrytas, om elanvändaren försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott.

Innan överföringen avbryts skall elanvändaren uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse och, i annat fall än som avses i 6 § angående konsument, underrättas om att överföringen annars kan avbrytas. Sker rättelse får överföringen inte avbrytas.

Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra ej obetydlig personskada eller omfattande sakskada, får överföringen inte avbrytas. Det gäller dock inte om elanvändaren handlar otillbörligt.

Överföring får inte avbrytas för tvistig fordran.

I paragrafen behandlas de grundläggande förutsättningar som gäller för avbrytande av överföring av el på grund av att elanvändaren gjort sig skyldig till ett avtalsbrott.

Paragrafen riktar sig mot både nätkoncessionshavaren och elleverantören. Det är dock endast nätkoncessionshavaren, vilken svarar för nätverksamheten och de anläggningar med vilkas hjälp överföringen sker, som *de facto* kan avbryta överföringen. Om elleverantören anser att det finns grund för att avbryta överföringen på grund av elanvändaren försummelse, får elleverantören vända sig till nätkoncessionshavaren och begära att denne ska avbryta överföringen. Förhållandet mellan nätkoncessionshavaren och elleverantören får regleras genom avtal. Svensk Energi har upprättat standardavtalet NÄT 2004 ELLEV avseende denna avtalsrelation. Som framgår av 5 § andra stycket ligger ansvaret för att avbrytandet av överföringen sker i enlighet med bestämmelserna i detta kapitel på den som tar initiativ till åtgärden.

Av första stycket framgår att en grundläggande förutsättning för att överföringen ska få avbrytas är att elanvändaren har gjort sig skyldig till en försummelse som är att betrakta som ett väsentligt avtalsbrott, antingen mot nätkoncessionshavaren eller mot elleverantören. Elanvändaren kan bryta mot avtalet på olika sätt, t.ex. genom att inte följa säkerhetsföreskrifter. Den vanligaste försummelsen torde dock vara bristande betalning av nätavgift respektive avgift för levererad el.

Väsentlighetsbedömningen bör, som vid tillämpningen av nu gällande lag, ske utifrån avtalsbrottets betydelse för nätkoncessionshavaren respektive elleverantören i enlighet med allmänna kontraktsrättsliga principer. När det gäller bristande betalning bör sådana omständigheter som skuldens storlek och antalet obetalda avgifter vara av avgörande betydelse. Är det fråga om något enstaka dröjsmål avseende mindre belopp bör väsentlighetskravet normalt inte anses uppfyllt. Enligt NÄT 2004 N, punkt 6.1, används istället för rekvisitet "väsentligt avtalsbrott" rekvisitet "inte ringa försummelse" vad gäller ekonomiska förpliktelser och i övrigt "väsentlig försummelse". Även om ordvalet vad gäller ekonomiska förpliktelser till synes innebär stora skillnader, förefaller bestämmelsernas praktiska tillämpning inte uppvisa sådana.³⁹ Mot denna bakgrund och med ovan angivna förtydligande bör ett fortsatt bruk av rekvisitet "väsentligt avtalsbrott" inte innebära några större praktiska förändringar i relationen elföretag – näringsidkare. Som tidigare bör exempelvis underlåtelse att på begäran ställa säkerhet och att lämna säkerhet konstituera rätt att avbryta överföring.

En elanvändare kan ha flera olika abonnemang med samma elleverantör eller nätkoncessionshavare. Överföringen får dock endast avbrytas beträffande det

---

³⁹ Se kommentaren till punkten 6.2 i NÄT 2004 N som delvis redogjorts för under p. 5 ovan.

avtal som elanvändaren har brutit mot. Betalar elanvändaren exempelvis inte för elen till en viss fastighet kan detta avtalsbrott inte läggas till grund för att bryta överföringen till en annan fastighet som innehas av elanvändaren.

I andra stycket finns ett generellt krav som innebär att elanvändaren ska uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse innan överföringen får avbrytas. Tidsfristen ska anges uttryckligen i uppmaningen och vara skälig. Skälig tid beträffande betalningsdröjsmål torde normalt inte understiga två veckor. Enligt NÅT 2004 N, punkt 6.1, st. 2, anges minst 15 dagar räknat från anmaning. Vid andra typer av försummelser får frågan vad som ska anses vara skälig tid avgöras från fall till fall. Beträffande betalningsförsummelse finns avseende konsument som tidigare regler om underrättelse och meddelande till socialnämnden, nu i 6 §.

Enligt tredje stycket får överföringen av el inte avbrytas om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra inte obetydlig personskada eller omfattande sakskada. Bestämmelsen rör akuta situationer och innebär inte någon undersökningsplikt för elleverantören eller nätkoncessionshavaren. Den är tillämplig då omständigheterna i det enskilda fallet är sådana att det kan befaras att ett avbrott skulle medföra inte obetydlig personskada eller omfattande sakskada. Som exempel på fall då bestämmelsen kan vara tillämplig har tidigare uttalats⁴⁰ att det vid tidpunkten för avstängning råder sträng kyla, att det är fråga om ett eluppvärmt bostadshus som är ensligt beläget och att konsumenten är mycket gammal. Andra exempel som nämnts är att nätkoncessionshavaren får uppgift om att konsumenten eller någon annan i dennes hushåll lider av allvarlig sjukdom och det är sannolikt att tillståndet hastigt skulle försämrats genom en avstängning. Med omfattande saksador avses värdemässigt stora skador, företrädesvis på en byggnad. Kan det befaras att vattenledningssystemet i en byggnad fryser sönder bör således inte överföringen avbrytas.

Bestämmelsen i tredje stycket begränsas av att den inte hindrar att överföringen avbryts om elanvändaren handlar otillbörligt. Som exempel har tidigare nämnts⁴¹ att en konsument som riskerar att drabbas av skada underlåter att betala för överföringen, trots att han har betalningsförmåga. Huruvida andra elanvändare än konsumenter har betalningsförmåga eller ej saknar dock betydelse vid avbrytande av överföring till dessa, och utebliven betalning från en elanvändare som inte är konsument får anses utgöra otillbörligt beteende i sig. Är fordran däremot tvistig får avbrytande inte ske av det skälet, se nedan.

Avbryts överföringen utan att förutsättningarna i denna paragraf och - vid konsumenters betalningsförsummelse - 6 § är uppfyllda, har elanvändaren rätt till ersättning enligt 5 § av den som tagit initiativ till att avbryta överföringen.

Som berörts ovan har ett sista stycke lagts till, av innebörd att överföring inte får avbrytas för tvistig fordran. Denna bestämmelse återfanns tidigare avseende

---

⁴⁰ Prop 1996/97:136, s. 187

⁴¹ Prop 1996/97:136, s. 187

konsument i 4 §, 2 st, och en motsvarande bestämmelse återfinns i NÄT 2004 N, punkt 6.4. Enbart den omständigheten att elanvändaren underlåter att betala en skuld medför givetvis inte att fordran är att betrakta som tvistig. Normalt bör krävas att elanvändaren muntligen eller skriftligen framställer en invändning i sak som kan sägas ha rättslig relevans. Bestämmelsen i NÄT 2004 N uttrycker att överföring inte får avbrytas för fordran *till den del den är föremål för tvist*. Av förarbetena⁴² till gällande lag framgår dock, att om fordringen endast delvis är tvistig kan den del av fordringen som inte är tvistig, om övriga förutsättningar är uppfyllda, föranleda att överföringen avbryts, varför någon skillnad i sak inte föreligger.

4 § Innehavaren av nätkoncessionen och elleverantören har rätt till skälig ersättning av elanvändaren för kostnader som föranleds av åtgärder som nämns i 3 och 6 §§ .

Paragrafen behandlar elanvändarens skyldighet att utge ersättning för nätkoncessionshavarens och elleverantörens kostnader i anledning av förfarandet i 3 och 6 §§.

Nätkoncessionshavaren och elleverantören har rätt till ersättning för de kostnader som föranleds av de åtgärder som anges i 3 och 6 §§. Vad som avses är kostnader för uppmaningar och underrättelser till elanvändaren och, liksom enligt nu gällande lag avseende konsument, meddelanden till socialnämnden, delgivningsförfarandet samt själva avstängningsåtgärden.

Nätkoncessionshavaren och elleverantören har inte rätt till ersättning i större utsträckning än vad som med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt.

I de fall där initiativet till att överföringen avbryts kommer från elleverantören bör nätkoncessionshavaren kunna kräva antingen leverantören eller elanvändaren på ersättning för avstängningsåtgärden.

Om nätkoncessionshavaren riktar krav mot elleverantören får denne i sin tur påföra elanvändaren motsvarande kostnad.

Enligt NÄT 2004 N sker återinkoppling först då kunden uppfyllt samtliga sina förpliktelser enligt avtalet samt ersättning erlagts för nätägarens kostnader som föranletts av åtgärder för fränkoppling och återkoppling. Någon sådan explicit rätt för nätkoncessionshavaren att hålla inne prestation föreslås inte här. Istället får frågan om rätt till fortsatt avbrytande prövas med tillämpning av § 3.

5 § Avbryts överföringen av el på grund av elanvändarens försummelse utan att förutsättningarna i 3 och, i förekommande fall, 6 §§ är uppfyllda, har elanvändaren rätt till ersättning för skada av innehavaren av nätkoncessionen.

---

⁴² Prop 1996/97:136, s. 188

Har överföringen av el avbrutits på begäran av elleverantören, skall denne, i stället för innehavaren av nätkoncessionen, ersätta elanvändaren för den uppkomna skadan.

Paragrafen behandlar elanvändarens rätt till ersättning då innehavaren bryter överföringen på grund av elanvändarens avtalsbrott utan att förutsättningarna enligt 3 § och, avseende konsument, 6 § är uppfyllda.

Enligt första stycket har elanvändaren rätt till ersättning om överföringen bryts på grund av elanvändarens försummelse, trots att förutsättningarna för avstängning inte föreligger enligt 3 och 6 §§. Som exempel har tidigare angivits⁴³ att avtalsbrottet inte är att betrakta som väsentligt, att nätkoncessionshavaren underlåter att delge konsument en underrättelse enligt 6 § eller att överföringen bryts trots att omständigheterna är sådana som anges i 3 § tredje eller fjärde stycket.

Av andra stycket framgår att elleverantören ensam ska ersätta skadan, om överföringen avbrutits på dennes begäran. Detta innebär även fortsättningsvis att nätkoncessionshavaren inte behöver kontrollera att elleverantörens begäran att överföringen ska avbrytas har stöd i lag. Om elleverantören begärt att överföringen ska avbrytas får elanvändaren således vända sig mot denne med sitt ersättningskrav.

Någon motsvarighet till denna paragraf finns inte i NÄT 2004 N. Enligt dessa allmänna avtalsvillkor finns dock i punkten 2.10 en generell bestämmelse av innebörd att en kund har rätt till ersättning av nätägaren för avbrott, inskränkning eller annan störning i överföringen endast om detta orsakats av vårdslöshet eller försummelse från nätägarens sida. Att avbryta överföringen av el till en elanvändare innebär en aktiv åtgärd som endast undantagsvis kan ske av vårdslöshet eller av misstag, utan normalt sker uppsåtligt. Möjligen kan nätkoncessionshavaren respektive elleverantören förfara vårdslöst när de gör bedömningen av om det föreligger skäl för avbrytande. Även om detta innebär en skärpning av elföretagens ansvar, jämfört med de allmänna avtalsvillkoren, torde den mycket restriktiva avstängningspraxis som elföretagen tillämpar innebära att ersättningsskyldighet enligt stadgandet endast undantagsvis kan bli aktuellt.

Svensk Energi har, vad gäller elföretagens avstängningspraxis, anfört att i de fall förutsättningar föreligger för att fränkoppla en näringsidkares kundanläggning tar kunden i de flesta fall en kontakt med elnätsföretaget eller elleverantören i syfte att t.ex. göra upp en avbetalningsplan eller ställa säkerhet. Detta för att undvika en fränkoppling, som ju i sig kan medföra ytterligare betalningssvårigheter för kunden. I de fall det rör sig om större kunder krävs det en relativt kort påminnelsefrist innan fränkoppling får ske eftersom det inte sällan rör sig om större förbrukningar och skulden snabbt växer. I de flesta fall ordnar parterna upp

---

⁴³ Prop 1996/97:136, s. 190

det sinsemellan utan att fränkoppling sker. Svensk Energi har i detta sammanhang också uttryckt en oro för att det nu aktuella förslaget skulle hindra parterna att i framtiden överenskomma om andra lösningar på den aktuella problematiken. Energimarknadsinspektionen vill i anledningen av vad Svensk Energi anfört framhålla att den föreslagna lagregleringen inte avser att fränhända innehavaren av nätkoncessionen möjlighet att avtala om andra lösningar, så länge sådana lösningar i jämförelse med nu föreslagna bestämmelser inte är till nackdel för elanvändarna.

Bestämmelser endast avseende konsument (6-11 §§)

6 § Om konsuments avtalsbrott består i försummelse att betala för överföring eller leverans av el gäller, utöver vad som anges i 3 §, att konsumenten sedan tiden för rättelse gått ut skall uppmanas att betala inom tre veckor från det att han har delgetts uppmaningen och en underrättelse om att överföringen annars kan avbrytas. Ett meddelande om den uteblivna betalningen skall samtidigt lämnas till socialnämnden i den kommun där konsumenten får el överförd.

Skär betalning får överföringen inte avbrytas. Överföringen får inte heller avbrytas om socialnämnden inom den tid som anges i första stycket skriftligen har meddelat den som lämnat underrättelsen att nämnden tar på sig betalningsansvaret för skulden.

Paragrafen motsvarar 4 § i gällande lag och är, bortsett från att förbudet mot avbrytande vid tvistig fordring flyttats till 3 §, helt oförändrad.

7 § Underrättelser och meddelanden som avses i 6 § första stycket skall lämnas enligt formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen motsvarar 6 § i gällande lag och helt oförändrad bortsett från paragrafhänvisningen.

8 § Innehavaren av nätkoncession får avbryta överföringen av el för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Avbrottet får inte i något fall pågå längre än åtgärden kräver.

Om innehavaren av nätkoncessionen kan förutse annat än kortvariga avbrott i överföringen, skall konsumenten underrättas i god tid före avbrottet. Konsumenten skall underrättas personligen eller, om det är lämpligt, genom anslag.

Paragrafen har samma lydelse som 7 § i nu gällande lag.

9 § Om innehavaren av nätkoncession inte har underrättat konsumenten enligt 8 § andra stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av innehavaren av nätkoncessionen.

Paragrafen är oförändrad bortsett från paragrafhänvisningen och användningen av begreppet "innehavaren av nätkoncessionen".

10 § Om överföringen av el avbryts utan att det beror på konsumentens försummelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 8 § första stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av innehavaren av nätkoncessionen om inte denne visar att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit.

Beror avbrottet på någon som innehavaren av nätkoncessionen har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är innehavaren av nätkoncessionen fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.

I paragrafen har endast gjorts redaktionella ändringar avseende paragrafhänvisningen och användandet av begreppet *innehavaren av nätkoncessionen*, som använts istället för *nätkoncessionshavaren* respektive *koncessionshavaren*.

11 § Konsumenten skall underrätta motparten om anspråk på ersättning inom två år från det att skadan inträffade. Gör han inte det, har han förlorat sin rätt till ersättning för den uppkomna skadan.

Bortsett från numreringen, som tidigare var § 12, är paragrafen helt oförändrad.

Skadestånds omfattning och jämkning

12 § Konsumentens rätt till skadestånd enligt 5, 9 och 10 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet. Annan elanvändare än konsumentens rätt till skadestånd enligt 5 § omfattar ersättning för utgifter och utebliven vinst samt annan förlust på grund av avbrottet.

Om skyldighet att utge skadestånd enligt första eller andra stycket skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt. Vid bedömningen skall även beaktas föreliggande försäkringar och försäkringsmöjligheter, den skadeståndsskyldiges förutsättningar att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.

Paragrafen behandlar skadeståndets omfattning och möjlighet till jämkning i vissa fall. Bestämmelsen har ändrats såvitt avser paragrafhänvisningen, med hänsyn till övriga förändringar i 11 kap. Paragrafen har även ändrats i anledning av kapitlets utökade tillämpningsområde, till att avse även andra elanvändare än konsument. I anledning därav ska följande anföras. Vad beträffar konsument hänvisas till prop 1996/97:136, ss. 193 – 195.

Enligt första stycket omfattar skadeståndsskyldighet gentemot konsument baserad på 5, 9 och 10 §§ ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet. Ändringarna är av redaktionell karaktär och stycket är i materiellt hänseende oförändrat.

Det nya andra stycket avser skadeståndets omfattning mot andra elanvändare än konsument. Inledningsvis ska här understrykas att avseende sådana elanvändare är paragrafen endast tillämplig i situationer där innehavaren av nätkoncessionen avbrutit överföringen av el på grund av elanvändarens försummelse, utan att förutsättningarna i 3 § är uppfyllda.

Enligt NÄT 2004 N gäller även i det fallet den generella begränsningen av skadeståndet i punkt 2.10, st 2, till att inte omfatta ren förmögenhetsskada och inte heller följdskada vid person- och sakskada. Genom den nu aktuella ändringen i ellagen kommer detta avtalsvillkor i NÄT 2004 N att vara utan verkan mot elanvändaren. Skadeståndet kommer således att, utöver person- respektive sakskada, omfatta även dessa typer av skador. Förslaget motsvarar den ersättning som konsumenter har rätt till enligt nuvarande bestämmelse i 11 kap 11 § ellagen. Energimarknadsinspektionen anser att en sådan motsvarighet bör införas också för andra elanvändare, för att uppnå en lämplig omfattning avseende ersättningen och dess preventiva syfte. Detta gäller för elanvändare generellt, och särskilt för de som bedriver verksamhet som är viktig för samhället. Förändringsförslaget kan visserligen anses långtgående, men bedöms ändå i praktiken inte innebära några stora förändringar, mot bakgrund av vad anförts bl.a. i specialmotiveringen till 3 och 5 §§ ovan.

Ersättningens omfattning begränsas vidare av vissa generella skadeståndsrättsliga principer. Enligt den s.k. adekvansreglen gäller att skadeståndsskyldigheten inte omfattar förluster som saknar adekvat orsakssammanhang med avtalsbrottet. Mycket avlägsna, onormala och opåräknliga följder av avtalsbrottet faller således utanför ersättningsskyldigheten.

Tredje stycket har samma lydelse som andra stycket i gällande lag. Motiveringen till stycket återfinns i prop 1996/97:136, s. 194 f. Framdeles föreslås bestämmelsen tillämpas även på skadeståndsskyldighet gentemot annan elanvändare än konsument. Här ska endast erinras att enligt propositionen är en förutsättning för jämkning att skyldigheten att utge skadestånd är oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden,

vilket i praktiken betyder att skadeståndet, för att jämkning över huvud taget ska komma ifråga, i allmänhet måste uppgå till ett betydande belopp. För att ett skadestånd ska kunna betraktas som oskäligt betungande torde det vidare krävas att skadeståndet är avsevärt större än vad som kan anses motsvara en normal skaderisk i nätkoncessionshavarens verksamhet.

Vidare ska, enligt nämnda proposition, vid bedömningen av om skadeståndsskyldigheten är att betrakta som oskäligt betungande, även andra särskilda omständigheter i det enskilda fallet beaktas. Dessa utgör inte självständiga jämningsgrunder utan omständigheter som, när skadeståndsskyldigheten är av sådan omfattning att frågan om jämkning aktualiseras, kan inverka på oskälighetsbedömningen enligt bestämmelsen. Framgent kan bland sådana omständigheter nämnas försäkringar och försäkringsmöjligheter även på elanvändarens sida.

8 Konsekvensanalys och finansiering

I regeringsuppdraget till Energimarknadsinspektionen ingår att lämna en konsekvensanalys innefattande finansiering av de åtgärder som föreslås.

De förslag som lämnas innebär att vissa av skyddsbestämmelserna i 11 kap ellagen kommer att gälla för samtliga elanvändare. Bestämmelser med liknande innehåll tillämpas de facto redan i dag i mycket stor omfattning av Sveriges nätkoncessionshavare och elleverantörer, eftersom snarlika bestämmelser redan finns i de allmänna avtalsvillkor som utarbetats av Svensk Energi och vilka följs av Svensk Energis medlemsföretag. Svensk Energi organiserar den absoluta merparten av Sveriges nätföretag. Det skall dock understrykas att de föreslagna lagändringarna förvisso innebär en begränsning av nätkoncessionshavarnas möjligheter att avbryta elleveranserna jämfört med vad som gäller enligt dagens bestämmelser.

Mot denna bakgrund bedöms emellertid de praktiska effekterna av lagförslagen bli relativt begränsade för nätkoncessionsinnehavarna, både vad gäller administration och kostnader. För de företag som av olika skäl inte tillämpar Svensk Energis allmänna villkor eller bestämmelser av motsvarande innebörd, ökar dock den administrativa bördan och kostnaderna vid avstängningsärenden i större utsträckning genom de föreslagna lagändringarna. En kvantifiering av ökningen av administrationen och kostnaderna är mycket svår att göra. Energimarknadsinspektionen gör dock bedömningen att en sådan ökning av administration och kostnader sannolikt blir mycket begränsad, mot bakgrund av att ärenden om avstängning även fortsättningsvis torde vara mycket sällsynt förekommande.

Energimarknadsinspektionen föreslår att de förändrade bestämmelserna inte ska omfattas av myndighetens tillsynsansvar, i likhet med vad som gäller för 11 kap i dess nuvarande utformning. Därmed kommer myndighetens verksamhet och kostnader sannolikt inte att påverkas i någon nämnvärd utsträckning.

De föreslagna lagändringarna förutses inte medföra någon belastning för statsfinanserna, och några förslag till finansiering fordras inte.

Vidare bedöms de föreslagna lagändringarna omfattas av underrättelsesskyldigheten till Kommissionen enligt Elmarknadsdirektivet, artikel 3.9.

Bilaga 1 Jämförelse mellan 11 kap ellagen och NÄT 2004 N

11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter	NÄT 2004 N
<p>Inledande bestämmelser</p> <p>1 § Detta kapitel gäller överföring och leverans av el till konsumenter. Med konsument avses en fysisk person till vilken el överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.</p>	<p>1.1 Dessa villkor avser anslutning av elektriska anläggningar och överföring av el till sådana anläggningar, när anslutningen och överföringen avser näringsverksamhet eller annan likartad verksamhet. /.../</p>
<p>2 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i detta kapitel är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne.</p>	
<p>Avbrytande av överföring av el på grund av konsumentens avtalsbrott</p> <p>3 § Överföring av el får avbrytas, om konsumenten försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott.</p> <p>Innan överföringen avbryts skall konsumenten uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse och, i annat fall än som avses i 4 §, underrättas om att överföringen annars kan avbrytas. Sker rättelse får överföringen inte avbrytas. Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra ej obetydlig personskada eller omfattande sakskada, får överföringen inte avbrytas. Det gäller dock inte om konsumenten handlar otillbörligt.</p>	<p>6.1 Försummar kunden att betala förfallna avgifter, ställa säkerhet eller lämna förskottsbetalning och är försummelsen inte ringa, får nätägaren fränkoppla kundens anläggning från nätet. Fränkoppling får också ske om kunden gör sig skyldig till annan väsentlig försummelse enligt dessa villkor och vad som övrigt avtalats.</p> <p>6.2 Innan nätägaren vidtar åtgärder med stöd av bestämmelserna i 6.1 skall kunden beredas tillfälle att vidta rättelse.</p> <p>Avser försummelsen betalning skall kunden ges skälig tid, minst 15 dagar räknat från anmaning, att betala innan fränkoppling får ske.</p> <p>6.3 Fränkoppling får även ske när kunden åsidosätter villkor i avtal beträffande den el som nätägaren överför till kunden och åsidosättandet medför rätt för elleverantören att begära fränkoppling. Ansvar för rätten till fränkoppling föreligger alltid den som begärt åtgärden.</p> <p>Har kunden, efter fränkoppling som skett enligt första stycket, bytt</p>

	elleverantör får nätägaren inte vägra kunden återkoppling.
<p>4 § Om avtalsbrottet består i att konsumenten försummat att betala för överföring eller leverans av el gäller, utöver vad som anges i 3 §, att konsumenten sedan tiden för rättelse gått ut skall uppmanas att betala inom tre veckor från det att han har delgetts uppmaningen och en underrättelse om att överföringen annars kan avbrytas. Ett meddelande om den uteblivna betalningen skall samtidigt lämnas till socialnämnden i den kommun där konsumenten får el överförd. Sker betalning eller är fordringen tvistig får överföringen inte avbrytas. Överföringen får inte heller avbrytas om socialnämnden inom den tid som anges i första stycket skriftligen har meddelat den som lämnat underrättelsen att nämnden tar på sig betalningsansvaret för skulden.</p>	6.4 Frånkoppling får inte ske för fordran till den del den är föremål för tvist.
<p>5 § Innehavaren av nätkoncessionen och elleverantören har rätt till skälig ersättning av konsumenten för kostnader som föranleds av åtgärder som nämns i 3 och 4 §§ .</p>	6.5 Återinkoppling sker först då kunden uppfyllt samtliga sina förpliktelser enligt avtalet samt ersättning för nätägarens kostnader föranletts av åtgärder för frånkoppling och återkoppling erlagts.
<p>6 § Underrättelser och meddelanden som avses i 4 § första stycket skall lämnas enligt formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.</p>	
<p>Avbrytande av överföring av el av elsäkerhetsskäl m.m.</p> <p>7 § Innehavaren av nätkoncession får avbryta överföringen av el för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Avbrottet får inte i något fall pågå längre än åtgärden kräver. Om innehavaren av nätkoncession kan förutse annat än kortvariga avbrott i</p>	<p>2.6 Nätägaren har rätt att avbryta överföringen av el för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Avbrottet får inte i något fall pågå längre än åtgärden kräver.</p> <p>2.7 Kan nätägaren förutse annat än kortvariga avbrott i överföringen skall kunden i god tid underrättas på</p>

överföringen, skall konsumenten underrättas i god tid före avbrottet. Konsumenten skall underrättas personligen eller, om det är lämpligt, genom anslag.	lämpligt sätt.
Skadestånd vid avbruten överföring av el 8 § Avbryts överföringen av el på grund av konsumentens försummelse utan att förutsättningarna i 3 och 4 §§ är uppfyllda, har konsumenten rätt till ersättning för skada av nätkoncessionshavaren. Har överföringen av el avbrutits på begäran av elleverantören, skall denne, i stället för koncessionshavaren, ersätta konsumenten för den uppkomna skadan.	2.10, st 1 /.../ kunden /har/ rätt till ersättning av nätägaren för avbrott, inskränkning eller annan störning i överföringen endast om detta orsakats av vårdslöshet eller försummelse från nätägarens sida.
9 § Om innehavaren av nätkoncession inte har underrättat konsumenten enligt 7 § andra stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av koncessionshavaren.	
10 § Om överföringen av el avbryts utan att det beror på konsumentens försummelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 7 § första stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av nätkoncessionshavaren om inte denne visar att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Beror avbrottet på någon som koncessionshavaren har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är koncessionshavaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.	2.4 Part är inte skyldig att fullgöra avtalet om fullgörandet väsentligt försvåras till följd av hinder som denne inte råder över. Som hinder räknas /.../ eller annat av part ej vållat förhållande som väsentligen påverkar avtalets fullgörande och som part inte kunnat förutse och vars menliga inverkan part inte rimligen kunnat undanröja.
11 § Skadestånd enligt 8-10 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet.	2.10. st 2 Rätten till ersättning omfattar inte ren förmögenhetsskada och inte heller följdskada vid person- och sakskada.

<p>Om skyldigheten att utge skadestånd skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt. Vid bedömningen skall även beaktas föreliggande försäkringar och försäkringsmöjligheter, den skadeståndsskyldiges förutsättningar att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.</p>	<p>2.13 Den skadelidande parten skall vidta skäliga åtgärder för att begränsa sin skada. Försummar han det kan ersättningen reduceras i motsvarande mån.</p>
<p>12 § Konsumenten skall underrätta motparten om anspråk på ersättning inom två år från det att skadan inträffade. Gör han inte det, har han förlorat sin rätt till ersättning för den uppkomna skadan.</p>	

Bilaga 2 Sammanfattning av Energimarknadsinspektionens beslut angående undantag från koncessionsplikt

Beslut angående punkten a) ”på eller inom byggnad”

Starkströmsförordningen 2 kap 1 § rekvisitet ”på eller inom byggnad” har prövats vid ett flertal tillfällen. Allmänt kan sägas att Energimarknadsinspektionen har definierat ”byggnad” som ”en fristående, över marken upphöjd, fast konstruktion ofta för annat än boende”.⁴⁴

Som exempel på fall som ansetts omfattas av undantaget kan nämnas ett fall där en byggherre uppförde två bostadsbyggnader ovanpå ett gemensamt underjordiskt garage och hemställde om undantag från koncessionsplikten så att en gemensam anslutningsledning skulle försörja båda bostadshusen med el.

Energimarknadsinspektionen konstaterade att förutsättningarna i fallet var speciella och att de båda byggnaderna hade identiska ägarförhållanden, samt därutöver att de på grund av sin sammanbyggnad med garaget fick anses utgöra del av en och samma byggnad, varför undan från koncessionsplikt förelåg.⁴⁵ I ett liknande bedömdes två flerbostadshus som låg med två meters mellanrum på en gemensam fastighet och var förbundna med en gemensam kulvert, vara undantagna från koncessionsplikt, dock under förutsättning att ledningarna förlades i den gemensamma kulverten.⁴⁶ I ytterligare ett fall hade ett fastighetsbolag uppfört fem bostadshuskroppar på en fastighet och förbundit huskropparna med ett gemensamt kulvertsystem. Energimarknadsinspektionen gick igenom det nyssnämnda beslutet⁴⁷ och konstaterade vidare att ”med hänsyn till kulvertens konstruktion och avståndet mellan huskropparna” var nätet koncessionspliktigt.⁴⁸ I enlighet med det fallet undantogs ledningar inom byggnader eller mellan byggnader och kompletteringsbyggnader, men inte ledningar mellan olika bostadsbyggnader i en annan situation.⁴⁹

Ett undantag av större omfattning gällde ett fall där ett fastighetsbolag begärt att få ansluta ett köpcentrum innehållande ett 80-tal butiker som högspänningskund i två uttag och därefter själv transformera och distribuera el inom köpcentrumet till respektive användare. Inspektionen konstaterade att köpcentrumet utgjorde en och samma byggnad varför det ansågs omfattas av undantaget; detta trots att följden blev att nätkoncessionshavaren och fastighetsägaren kom att bedriva parallella nät inom köpcentrumet.⁵⁰

Rekvisitet ”byggnad” har tolkats restriktivt av Energimarknadsinspektionen i flera fall, och just frågan om ett nät varit inom en byggnad eller mellan olika byggnader

⁴⁴ Beslut med diarienummer 7339-05-4961 s. 3.

⁴⁵ Beslut med diarienummer 7330-04-1634.

⁴⁶ Beslut med diarienummer 7330-04-782.

⁴⁷ Det vill säga beslutet med diarienummer 7330-04-782.

⁴⁸ Beslut med diarienummer 7330-04-3143.

⁴⁹ Beslut med diarienummer 7330-04-4978.

⁵⁰ Beslut med diarienummer 7330-04-2551.

har varit helt avgörande.⁵¹ Dock ska sägas att Energimarknadsinspektionen ansett ett vindkraftverk utgöra en byggnad, och i linje med det även ansett en mätmast i en vindkraftpark utgöra en byggnad.⁵²

Beslut angående punkten a) ”inom gårdstomt”

Rekvisitet ”inom gårdstomt” har också varit uppe till prövning för beslut angående undantag från koncessionsplikt vid ett antal tillfällen. Begreppet ”gårdstomt” har av Energimarknadsinspektionen ansetts utgöra en bostadsbyggnad med därtill hörande kompletteringsbyggnader.⁵³

Detta ställdes på sin spets när undantag söktes för två badstugor belägna på samma fastighet med omkring tre meters mellanrum och ägda av samma subjekt, varvid Energimarknadsinspektionen konstaterade att normalt avses ett bostadshus med kompletteringsbyggnader såsom uthus, förrådshus, garage etc. Energimarknadsinspektionen konstaterade vidare att undantaget torde ha utformats på det sättet även av elsäkerhetsaspekter genom att byggnader, ledningar och mark är i samma ägares hand och att endast boende inom gårdstomten normalt vistas där. Mot den bakgrunden var inget undantag tillämpligt på badstugorna, vilka innehades av olika personer.⁵⁴ Uppräknningen av kompletteringsbyggnader har vidare ansetts inbegripa närbelägen bostadsbyggnad som har underordnad betydelse i relation till huvudbyggnaden; såsom gäststuga, fritidshus, kontor etc.⁵⁵ Enligt samma princip som med de av varandra oberoende badstugorna har undantagsansökan avslagits i flera andra fall.⁵⁶

Som exempel på fall som bedöms omfattas av undantaget kan nämnas en situation där ett byggbolag som hade uppfört flera bostadshus önskade anlägga en gemensam parkering för de boende i husen och önskade ha ett och samma uttag för belysning, motorvärmarruttag etc. Energimarknadsinspektionen medgav att ha det i ett och samma uttag, med motiveringen att det var att se som del i gårdstomten – trots att parkeringen låg på andra sidan av en allmän väg än husen – då allt var beläget på samma fastighet.⁵⁷ Vidare ansågs en ledning från ett reservkraftaggregat till ett hotell beläget 400 meter från aggregatet på en intilliggande fastighet vara undantaget från koncessionsplikt, eftersom fastigheterna ägdes av samma ägare och ledningen syftade till att försörja hotellet och dess parkering med reservkraft.⁵⁸

⁵¹ Se t.ex. beslut med diarienummer 7330-04-3045 och 7330-04-707.

⁵² Beslut med diarienummer 7339-05-4961.

⁵³ Se t.ex. beslut med diarienummer 741-04-3650 och 7330-05-1361.

⁵⁴ Beslut med diarienummer 7330-06-1879.

⁵⁵ Beslut med diarienummer 721-04-4451.

⁵⁶ Beslut med diarienummer 7339-02-3020, 7330-05-5084 (angående hamnförenings sjöbodas som skulle disponeras av olika personer), 7330-05-3384 (angående byggherres önskan att ha internt nät för två flerfamiljshus anslutna till huvudmätare i gårdshus), 7330-05-4358 (angående samfällighetsförenings önskan att ha eget nät på en ö som utgjorde en fastighet med många olika anläggningar på).

⁵⁷ Beslut med diarienummer 741-04-3472.

⁵⁸ Beslut med diarienummer 7330-06-1942.

Då undantag söktes för två fastigheter med olika ägarförhållanden har Energimarknadsinspektionen, trots att byggnaderna förefaller ha kompletterat varandra och att visst naturligt samband mellan dem förelåg, ansett att undantag inte varit möjligt.⁵⁹ Däremot har ledning mellan bostadsbyggnad och förrådsbyggnad belägna på olika fastigheter ansetts omfattas av undantag när fastigheterna hade samma ägarförhållande.⁶⁰

Då ägarna till två fastigheter, varav den ena fastigheten avstyckats från den andra fastigheten, ansökte om undantag från koncessionsplikt för att i fastigheternas huvudbyggnad ha en mätare som skulle täcka in även den andra fastigheten, gjorde inspektionen bedömningen att koncessionsplikt förelåg. Energimarknadsinspektionen konstaterade att undantaget i punkten e) endast avser jordbruksfastigheter, samt vidare att punkten a) ”gårdstomt” avser en byggnad med tillhörande kompletteringsbyggnader belägna på fastigheter med identiska ägarförhållanden. Den andra fastigheten i fallet hade avstyckats som en egen fastighet och klassats som småhusenhet samt var bebyggd med en bostadsbyggnad. Faktumet att det vid tiden för ansökan rörde identiska ägarförhållanden på fastigheterna innebar därför inte i och för sig att undantag enligt punkten a) skulle vara möjligt.⁶¹ En liknande bedömning gjordes i ett fall där ägarförhållandena på olika fastigheter var olika.⁶²

I flera äldre fall motiverar Energimarknadsinspektionen sina beslut genom att hänvisa till den utredning myndigheten år 1998 utförde åt regeringen vari bl.a. anfördes att Energimarknadsinspektionen vid flera tillfällen fått ansökningar från bostadsrättsföreningar och ägare till hyresfastigheter om att det interna nätet ska vara undantaget från koncessionsplikt men att övervägande skäl talar för att sådana nät ska vara koncessionspliktiga.⁶³ Här bör nämnas att den departementspromemoria som för närvarande ligger för behandling hos näringsdepartementet föreslår att nät inom bostadsrättsföreningar, hyreshus och t.ex. fastigheter med affärsgallerior ska vara undantagna från koncessionsplikt.⁶⁴

Beslut angående punkten a) *inhägnat område*

Frågan om undantag från koncessionsplikt på grund av beslut inom inhägnat område har prövats vid en mängd tillfällen. Fall som undantagits med stöd av denna bestämmelse är bl.a. nät inom fritidsstugeområde när stugor hyrs för kort tid och ligger samlat med staket eller liknande omkring,⁶⁵ samt nät mellan

⁵⁹ Beslut med diarienummer 7339-02-898.

⁶⁰ Beslut med diarienummer 7330-05-3306.

⁶¹ Beslut med diarienummer 721-05-1897.

⁶² Beslut med diarienummer 7330-06-481.

⁶³ Utredningen ”Undantag från krav på nätkoncession”, ER 31:1998. Se t.ex. beslut med diarienummer 7339-02-3283 där undantagsansökan avslogs enligt den principen samt 7339-02-2550.

⁶⁴ DS 2003:22 s. 41 – 45.

⁶⁵ Beslut med diarienummer 7330-04-4525 och beslut med diarienummer 7330-04-4694.

cafébyggnad och närliggande restaurangbyggnad på intilliggande fastighet under förutsättning att området var inhägnat.⁶⁶ Å andra sidan har undantag inte ansetts föreligga beträffande ett elnät på en 6000 m² stor ö, då ansökan avsåg att ha ett gemensamt icke-koncessionspliktigt elnät.⁶⁷

Beslut angående punkten b) inom område för industrianläggning eller allmän institution

Energimarknadsinspektionen har bedömt att boende för handikappade ungdomar i kommunal regi har omfattats av undantaget för allmän institution.⁶⁸ Undantaget har inte ansetts innefatta en institution när de byggnader ledningen skulle dras emellan befann sig omkring 400 meter i en korsande vägs längdriktning.⁶⁹ En liknande bedömning har gjorts avseende industrianläggningar där en väg korsades i längdriktningen.⁷⁰ Däremot bedömdes undantag gälla för en ledning mellan av ett landsting ägda byggnader på intilliggande fastigheter då det ansågs utgöra del i samma institution.⁷¹ Kyrkligt ägda byggnader, inkluderande såväl församlingslokaler som i övervåning till församlingslokaler belägen kyrkoherdebostad, har bedömts undantagna från koncessionsplikt såsom allmän institution.⁷² Elnätet inom Sveriges Riksdag har undantagits från koncessionsplikt såsom del i allmän institution.⁷³ Flyktingförläggning uppdelad på fem tvåvåningshus med åtta lägenheter vardera har bedömts undantagen på motsvarande grund.⁷⁴ Energimarknadsinspektionen har däremot ansett att koncessionsplikt förelegat för flera fritidsanläggningar belägna på olika fastigheter varav samtliga utom en ägdes av samma kommun.⁷⁵

Gränsdragning mellan olika industrianläggningar har prövats, varvid Energimarknadsinspektionen ansett att när del av en fastighet skulle överlåtas till ett annat bolag tillskapades två olika industrianläggningar varför ledningar däremellan blev koncessionspliktiga.⁷⁶ Nät inom ett över 300 hektar stort vattenkraftverk beläget väsentligen, men inte uteslutande, inom en och samma fastighet har undantagits från koncessionsplikt med motivering att det utgjorde industrianläggning.⁷⁷ Vidare har ett bolag som bedrivit industriverksamhet på två

---

⁶⁶ Beslut med diarienummer 7330-05-2967.

⁶⁷ Beslut med diarienummer 7339-02-2550.

⁶⁸ Beslut med diarienummer 7330-06-1322.

⁶⁹ Beslut med diarienummer 7330-05-5073.

⁷⁰ Beslut med diarienummer 7330-05-5019.

⁷¹ Beslut med diarienummer 7330-04-3146.

⁷² Beslut med diarienummer 7330-06-3903.

⁷³ Beslut med diarienummer 7339-02-2661.

⁷⁴ Beslut med diarienummer 7330-06-2373.

⁷⁵ Beslut med diarienummer 7339-03-66. I beslutet nämndes att enligt förslaget i ER 31:1998 skulle sådana fritidsanläggningar kunna komma att undantas, men att förslaget inte lett till någon lagstiftning.

⁷⁶ Beslut med diarienummer 7330-03-7914. I beslut med diarienummer 7330-04-0183 förelåg en snarlik situation varvid utgången blev densamma.

⁷⁷ Beslut med diarienummer 7330-05-2586. Fallet är ett exempel på en trend att i senare avgjorda fall söka ledning i DS 2003:22, som alltså ännu inte lett till någon lagändring.

intilliggande fastigheter, vilka endast skilts åt av en allmän väg, ansetts undantaget från koncessionsplikt eftersom det ansetts utgöra en och samma industrianläggning.⁷⁸

I ett aningen svårplacerat fall sökte ett bolag undantag från koncessionsplikt för en starkströmsledning från två transformatorstationer till dels ett varuhus, dels ett kontorshus. Energimarknadsinspektionen konstaterade att det var olika byggnader, olika tomter samt inte kunde anses vara fråga om någon allmän institution varför koncessionsplikt förelåg.⁷⁹ Detta fall följdes senare upp av en ny ansökan från samma bolag, varvid bolaget istället sökte undantag från koncessionsplikt för att dra starkströmsledningen mellan de två transformatorstationerna som skulle vara belägna i nära anslutning till kontorshuset. Energimarknadsinspektionen meddelade även vid detta tillfälle att undantag från koncessionsplikt inte kunde anses föreligga med motiveringen att det inte var inom en byggnad, inte var en gårdstomt, inte var inhägnat och inte kunde anses utgöra en industrifastighet.⁸⁰

Beslut angående punkten e) jordbruksfastighet

Energimarknadsinspektionen har i ett fall från år 2004 konstaterat att undantaget för jordbruksfastighet inte kunde medföra undantag från koncessionsplikt på fastigheten eftersom anledningen till nätet var att koppla olika bostadshus på samma nät, något som inte hade med faktumet att fastigheten var en jordbruksfastighet att skaffa.⁸¹

Beslut angående punkten f) inom trafikled

Punkten f) stadgar undantag för lågspänningsledning inom trafikled för att tillgodose trafikens behov. Undantaget har prövats angående parkeringsautomater, varvid Energimarknadsinspektionen fastställde att nät för parkeringsautomaterna var undantaget från koncessionsplikt eftersom de ansågs vara till för att tillgodose trafikens behov.⁸² Inom ramen för det beslutet kommenterade Energimarknadsinspektionen även anläggningarna väderskydd vid busshållplatser, stadsinformationstavlor och telefonkiosker, även om inget beslut fattades avseende de anläggningarna.

---

⁷⁸ Beslut med diarienummer 7339-04-1871.

⁷⁹ Beslut med diarienummer 7330-04-2007.

⁸⁰ Beslut med diarienummer 7330-05-3560. Detta beslut har överklagats till regeringen och ligger för prövning där. Det kan tilläggas att ett flertal beslut av de här refererade har överklagats till regeringen, men att regeringen hittills inte har avgjort några överklaganden.

⁸¹ Beslut med diarienummer 7330-03-6019. Fallet är ännu ett exempel på att Energimarknadsinspektionen tolkar lagstiftningen utifrån det DS 2003:22.

⁸² Beslut med diarienummer 7330-04-7169.

Övriga fall

Några prövningar finns som inte lämpligen kan sorteras in under någon befintlig rubrik. Som exempel kan nämnas att en förening för kolonistugor ansökt om undantag för koncessionsplikt för nät inom koloniområdet, men Energimarknadsinspektionen konstaterade att inget undantag var tillämpligt.⁸³ Vidare har en ansökan gjorts om att få ha ett nät mellan två olika fastigheter, varvid inspektionen konstaterade att inget undantag var tillämpligt.⁸⁴

---

⁸³ Beslut med diarienummer 7330-04-4695. Det kan tilläggas att Inspektionen tillade att koloniföreningens i ansökan lämnade uppgifter fick behandlas inom ramen för lagstiftningsärendet.

⁸⁴ Beslut med diarienummer 7339-02-2735.

Bilaga 3 Jämförelse mellan ellagen 11 kap och vissa standardavtal

Förteckning över ellagen 11 kap samt de bestämmelser i Nät 2004 N, Nät 2004 H och El 2004 N som företer likheter med bestämmelserna i ellagen 11 kap.

Ellagen 11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring och leverans av el till konsumenter	Nät 2004 N	Nät 2004 H	El 2004 N
Inledande bestämmelser			
1 § Detta kapitel gäller överföring och leverans av el till konsumenter. Med konsument avses en fysisk person till vilken el överförs eller levereras huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.	1.1	1.1	1.1
2 § Avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i detta kapitel är till nackdel för konsumenten är utan verkan mot denne.			
Avbrytande av överföring av el på grund av konsumentens avtalsbrott			
3 § Överföring av el får avbrytas, om konsumenten försummar sina skyldigheter och försummelsen utgör ett väsentligt avtalsbrott. Innan överföringen avbryts skall konsumenten uppmanas att inom viss skälig tid vidta rättelse och, i annat fall än som avses i 4 §, underrättas om att överföringen annars kan avbrytas. Sker rättelse får överföringen inte avbrytas. Om omständigheterna ger anledning att befara att ett avbrott skulle medföra ej obetydlig personskada eller omfattande sakskada, får överföringen inte avbrytas. Det gäller dock inte om konsumenten handlar otillbörligt.	6.1 – 3	6.1 – 3	5.1 - 2
4 § Om avtalsbrottet består i att konsumenten försummat att betala för överföring eller leverans av el gäller, utöver vad som anges i 3 §, att konsumenten sedan tiden för rättelse gått ut skall uppmanas att betala inom tre veckor från det att han har delgetts	6.4	6.4	5.4

<p>uppmaningen och en underrättelse om att överföringen annars kan avbrytas. Ett meddelande om den uteblivna betalningen skall samtidigt lämnas till socialnämnden i den kommun där konsumenten får el överförd. Sker betalning eller är fordringen tvistig får överföringen inte avbrytas. Överföringen får inte heller avbrytas om socialnämnden inom den tid som anges i första stycket skriftligen har meddelat den som lämnat underrättelsen att nämnden tar på sig betalningsansvaret för skulden.</p>			
<p>5 § Innehavaren av nätkoncessionen och elleverantören har rätt till skälig ersättning av konsumenten för kostnader som föranleds av åtgärder som nämns i 3 och 4 §§ .</p>	6.5	6.5	
<p>6 § Underrättelser och meddelanden som avses i 4 § första stycket skall lämnas enligt formulär som fastställs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.</p>			
<p>Avbrytande av överföring av el av elsäkerhetsskäl m.m.</p> <p>7 § Innehavaren av nätkoncession får avbryta överföringen av el för att vidta åtgärder som är motiverade av elsäkerhetsskäl eller för att upprätthålla en god drift- och leveranssäkerhet. Avbrottet får inte i något fall pågå längre än åtgärden kräver.</p> <p>Om innehavaren av nätkoncession kan förutse annat än kortvariga avbrott i överföringen, skall konsumenten underrättas i god tid före avbrottet. Konsumenten skall underrättas personligen eller, om det är lämpligt, genom anslag.</p>	<p>2.6</p> <p>2.7</p>	<p>2.4</p> <p>2.5</p>	
<p>Skadestånd vid avbruten överföring av el</p> <p>8 § Avbryts överföringen av el på grund av konsumentens försummelse utan att förutsättningarna i 3 och 4 §§</p>	2.10	2.9	2.10

är uppfyllda, har konsumenten rätt till ersättning för skada av nätkoncessionshavaren. Har överföringen av el avbrutits på begäran av elleverantören, skall denne, i stället för koncessionshavaren, ersätta konsumenten för den uppkomna skadan.			
9 § Om innehavaren av nätkoncession inte har underrättat konsumenten enligt 7 § andra stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av koncessionshavaren.			
10 § Om överföringen av el avbryts utan att det beror på konsumentens försummelse och utan att det finns rätt att avbryta överföringen enligt 7 § första stycket, har konsumenten rätt till ersättning för skada av nätkoncessionshavaren om inte denne visar att avbrottet beror på ett hinder utanför hans kontroll som han inte skäligen kunde förväntas ha räknat med och vars följder han inte heller skäligen kunde ha undvikit eller övervunnit. Beror avbrottet på någon som koncessionshavaren har anlitat för att utföra underhåll, reparation eller liknande arbete, är koncessionshavaren fri från skadeståndsskyldighet endast om också den som han har anlitat skulle vara fri enligt första stycket.	2.4	2.2	2.7
11 § Skadestånd enligt 8-10 §§ omfattar ersättning för utgifter och inkomstbortfall samt annan förlust på grund av avbrottet. Om skyldigheten att utge skadestånd skulle vara oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden, kan skadeståndet jämkas efter vad som är skäligt. Vid bedömningen skall även beaktas föreliggande försäkringar och	2.10 st 2; 2.13	2.9 st 2; 2.12	2.11 – 12

försäkringsmöjligheter, den skadeståndsskyldiges förutsättningar att förutse och hindra skadan samt andra särskilda omständigheter.			
12 § Konsumenten skall underrätta motparten om anspråk på ersättning inom två år från det att skadan inträffade. Gör han inte det, har han förlorat sin rätt till ersättning för den uppkomna skadan.			

Bilaga 4 Internationell utblick; Finland

Energimarknadsinspektionen har efterfrågat information om hur frågor om avstängning av överföring av el hanteras i de nordiska grannländerna, varvid närmare uppgifter endast erhållits från det finska Energimarknadsverket. Dessa uppgifter sammanfattas nedan.

Det föreligger skydd mot avstängning genom tvingande regler i lag för konsumenter ("household customers"). Nätföretaget är skyldigt att på visst sätt underrätta konsumenten innan avstängning sker. Det föreligger vidare allmänna begränsningar i rätten att stänga av överföringen, hänförliga till finansiella svårigheter, arbetslöshet, årstid mm. Det föreligger inget skydd i lag mot avstängning av icke-konsumenter.

Oavsett detta föreligger frihet att avtala om skyddsregler för icke-konsumenter. Sådana finns i viss utsträckning i de allmänna villkor som i betydande omfattning används av nätföretagen. I dessa villkor finns exempelvis krav på meddelanden och varningar innan avstängning sker, liksom bestämmelser avseende icke fullgjord betalningsskyldighet på grund av force majeure mm.

